

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Heltemotiv fra gresk mytologi i barne- og ungdomslitteratur

Hvordan har Rick Riordan i sitt forfatterskap om Percy Jackson tatt i bruk heltemotiv fra gresk mytologi, og hvilken betydning har dette for helterollen?

Cathrine Elizabeth Tandberg

Veileder

Sverre Dag Mogstad

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved

Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen

Det teologiske menighetsfakultet, 2016, vårsemester

AVH505: Masteravhandling (30 ECTS)

Erfaringsbasert master i Krle

Innhold

1. Innledning	4
1.1. Begrunnelse for valg av emnet	4
1.2. Problemstilling og avgrensing av oppgaven	5
2. Metode og teori	6
2.1 Metode	6
2.2 Litterære teoriperspektiv	7
2.2.1 Narrativ teori	7
2.2.2 Intertekstualitet	9
2.2.3 Transfigurasjonsteori	10
3. Presentasjon av verket	13
3.1 Presentasjon av forfatteren	13
3.2 Presentasjon av sjangeren	14
3.2.1 Fantasy	15
3.2.2 Myter	16
3.3 Handlingsreferat	17
3.3.1 Første bok: Lyntyven	17
3.3.2 Andre bok: Monsterhavet	20
3.3.3 Tredje bok: Titanens forbannelse	21
3.3.4 Fjerde bok: Slaget om labyrinten	24
3.3.5 Femte bok: Den siste olympier	25
4. Analyse av helten Percy Jackson	28
4.1 Utvikling av helterollen gjennom de fem bøkene	28
4.2 Heltebegrepet	29
4.2.1 Perseus	31
4.2.2 Herkules	32
4.2.3 Akilles	35
4.2.4 Odyssevs	36
4.2.5 Thesevs	37
4.3 Helteplottet i Lyntyven	38
4.3.1 Percys syn på seg selv	38
4.3.2 Percys forhold til vennene sine	42
4.3.3 Percys forhold til familien	45
4.3.4 Percy og konflikten i gudeverdenen	46

4.4 Intertekstualitet og transfigurasjoner av de greske heltene i hele serien	49
4.4.1.Perseus	49
4.4.2 Herkules.....	50
4.4.3 Akilles	52
4.4.4 Odyssevs	52
4.4.5 Thesevs	54
5. Analyse av heltens problemstillinger	54
5.1 Transfigurasjoner som virkemiddel.....	55
5.2 Løsrivelse og identitet	55
5.2.1 Å skille seg ut.....	58
5.3 Moral	58
5.3.1 Myten om Herkules og ulike moralske adaptasjoner	60
5.4 Helt - antihelt.....	61
5.5 Kampen mellom det gode og det onde.....	62
5.6 Heltens hjelpere	63
5.7 Oppsummering av funnene i analysen.....	64
6. Drøfting og konklusjon	65
6.1 Hvilket behov har vi for helter i dag?	67
7. Etterord	70
8. Litteraturliste.....	71

1. Innledning

1.1. Begrunnelse for valg av emnet

Jeg har valgt å fokusere på hvordan de gamle greske mytene får nytt i liv i dagsaktuell barne- og ungdomslitteratur. Bokserien jeg analyserer har vært på markedet siden 2005 og er svært populær. Det var mine egne elever på 11 år som anbefalte meg å lese bokserien om Percy Jackson av Rick Riordan da jeg studerte antikken på Menighetsfakultetet høsten 2014.

En annen viktig del og inspirasjon til valg av emne, var studieturen til Roma som inngikk i emnet antikken. Vi fikk undervisning i hvordan de greske mytene og kulturen var med på å forme det antikke Rom. De greske gudene var forbilder til de romerske gudene, den greske byggeskikken ble et forbilde for den romerske byggeskikken, samt romersk kunst og kultur. Strukturer som maktfordeling, religionsutøvelse og utdanning har også sin bakgrunn i de greske idealene og danner rammene for vestens idealer i dag. Hvordan er det med de greske mytene og idealene rundt heltebegrepet? Er det snakk om en nyskapning eller ren kopi som blir tolket i Percy Jackson av forfatteren?

For barn er det noe universelt i en god historie med en helt eller en heltinne. Felles for disse historiene er at de er rike på beskrivelser og ofte inneholder karakterer som er inspirert av mytiske og ekte helter. Gjennom heltene og heltinnene utvikler barn en forståelse for sosiale forventninger og normer.

Den amerikanske filosofen Martha Nussbaum sier at den grunnleggende evnen til å føle andres følelser understreker bøkens posisjon i verden: «Uten at en relativt stor del av befolkningen har genuin innlevelsessevne, vil det tolerante samfunn krakelere.»¹

Fortellerkunsten har lange røtter i vår menneskelige historie og evnen til å forestille seg virkeligheten annerledes enn den er, kan sies å være en drivkraft til endring.² I tillegg samsvarer menneskets behov for å «lagre» livet i erfaringsfortellinger med dets behov for å passe inn i en større helhet.

Derfor ligger emnet barne- og ungdomslitteratur så nær mitt hjerte, fordi fortellingen har påvirkningskraft og betydning for mennesker. Da er det viktig å se på hva som leses og

¹ Andersen, Mose og Nordheim (2012), s. 13

² Andersen, Mose og Nordheim (2012), s. 27

hvordan litteraturen er bærer av tradisjonen, og på hvilken måte noe mennesker forfektet for 2500 år siden, fremdeles kan sies å være relevant i dag.

1.2. Problemstilling og avgrensing av oppgaven

Det har blitt skrevet mye om greske myter og greske helter. I tillegg har det blitt forsket på hvordan helten fungerer som forbilde for barn og unge. Jeg ønsker å koble disse to emnene sammen for å undersøke hvordan heltebegrepet i serien om Percy Jackson følger de originale rammene fra gresk mytologi, og hvilke greske helter som er knyttet til Percy. I tillegg vil jeg si noe om betydningen av helten i litteraturen og hvordan forfatteren Rick Riordan har revitalisert 2500 år gammelt materiale og tilrettelagt mytene for dagens barn og ungdom.

Forfatteren sier selv at hovedpersonen Percy har kvaliteter og utfordringer som samsvarer med hans egen sønn. Er hensikten hans å kun skape et forbilde, et ideal for sønnen, eller skaper han en type antihelt med tanke på de utfordringene Percy strir med. Hva er en helt for dagens barn og ungdom? Er det mulig at heltebegrepet eksisterer, uansett tid og sted? Er heltebegrepet en stereotyp, eller er begrepet mer dynamisk og tilpasser seg konteksten? Hvilke idealer blir løftet frem og hvilke likheter har de med de greske helteidealene?

Problemstillingen blir som følge: Hvordan tas heltebegrepet fra de gamle greske mytene opp i Rick Riordans bøker om Percy Jackson, og hvordan blir heltene transfigurert i Percy? Hva slags betydning kan heltebegrepet ha å si for barn og unge i dag?

Sammenfattet vil gangen i oppgaven bli å først presentere metode og aktuell teori, for så å presentere forfatteren og gi en sammenfatning av de fem bøkene serien består av. Neste punkt blir å se på hvordan heltene framstilles i gammel gresk mytologi og gi en sammenfatning av disse, hvor jeg ønsker å analyserer hvilken helt som i størst grad sammenfaller med Percy. Er det Herkules som innehar tyngdepunktet av figurasjonen, eller har de andre figurantene like stor innvirkning? Oppgaven er tenkt som en komparativ studie; hvor jeg skal sammenligne helten Percy Jackson med helter innen gresk mytologi.

Diskusjonen vil ha som formål å se etter hva bringes til syne i serien i forhold til heltens ulike aspekter, som moralske dilemma; hva er godt og vondt, men også det som er viktig for

leseren; identifisering og vennskap. Er det noen utvikling i helterollen til Percy? Hvordan kan de ulike litterære teoriene narratologi, intertekstualitet og transfigurasjonsteori være med å underbygge funnene og bringe til syne felles heltetrekk, da med røtter til den greske mytologien. Hvordan fungerer mytene som kommunikasjon mellom mennesker, og kan mytene sies å være aktuelle for barn og ungdom i dag? Hva kjennetegner en helt i dag, og trenger vi helter?

2. Metode og teori

2.1 Metode

Denne oppgaven blir en teoretisk litteraturstudie hvor jeg skal sammenligne funn og knytte disse opp til litteraturteori. Jeg vil ta i bruk nærlesing som metode i mitt arbeid med tekstene. Serien inneholder fem bøker og jeg har valgt å ta med referat fra alle bøkene slik at den helhetlige historien blir ivaretatt. For å analysere heltemotivet hos Percy, tar jeg for meg den første boken, Lyntyven, men ønsker også å referere til funn i de andre bøkene som utfyller og forsterker eller stiller spørsmålstegn ved funnene i Lyntyven.

For å få svar på problemstillingen er det viktig å se på litteraturteori som begrep og så på ulike litteraturperspektiv. Litteraturteori kan defineres som den «systematiske redegjørelsen for litteraturens natur og for metoder som kan brukes til å analysere den.»³ Å analysere en tekst kan forstås som å tolke en tekst; dette skjer i møtet mellom tekstens potensielle betydning og en leser.

«Mennesker har eit djuptliggjande behov for å etablere narrative mønstre.»⁴ Dette skriver Jakob Lothe i sin introduksjon til narrativ tekst og fiksjon. Menneskets behov for å ordne livet sitt i fortellinger strekker seg flere tusen år bak i tid, derfor vil dette perspektivet og narrativ teori være en av innfallsvinklene til denne oppgaven.

Julia Kristeva lanserte begrepet intertekstualitet i et essay utgitt i 1967 med dette utsagnet: «Enhver tekst tar form som en mosaikk av sitater, enhver tekst absorberer og transformerer

³ Andersen, Mose og Norheim (2012), s.19

⁴ Lothe (2011), s. 13

andre tekster.»⁵ Derfor vil jeg fokusere på hvordan verket Percy Jackson relaterer seg til andre litterære tekster og hvilke elementer som tas opp i verket, for eksempel sitater, allusjoner og direkte lån.

«No man is an island entire of itself, every man is a piece of the continent, a part of the main.» Ofte sitert, John Donne, men like aktuell i dag som for 400 år siden da diktet ble skrevet. Mennesket er sosialt og står alltid i en relasjon til andre. Fortellingen er med på å knytte mennesker sammen. På samme vis som at mennesket må forholde seg til sin samtid, står ikke en fortelling uten forankring i den tiden den ble skrevet og lest.

På hvilket grunnlag leses mytene i serien om Percy Jackson? Hvilke nøkler for tolkning tas i bruk?

2.2 Litterære teoriperspektiv

2.2.1 Narrativ teori

Narrativ teori er et samlebegrep for ulike teorier om fortelling, og derfor sentralt i denne sammenhengen. Narrativ teori undersøker, ifølge Litteraturvitenskapelig leksikon, hva som er fortellingens virkemåte. Det vil si hvordan de er fortalt og strukturert, hvordan de fungerer, og hvordan betydning dannes gjennom samspillet av ulike narrative teknikker.⁶ Allerede hos Platon og Aristoteles finner vi ansatser til narrativ teori i form av elementer i den narrative kommunikasjonsmodellen. Denne modellen er særlig basert på Roman Jakobsons språklige kommunikasjonsmodell fra 1960 og uttrykker at «litteratur utgjør et språklig kommunikasjonsystem mellom en avsender (forfatter) og en mottaker (leser), men at den litterære formen for kommunikasjon er kompleks, variert og sammensatt.»⁷

Hvordan får teksten mening? Å skape mening vil si å se etter generelle teorier om det litterære systemet som det enkelte verk eksisterer i og får sin mening gjennom. Narrativ teori har sitt utgangspunkt i strukturalismen på 1960-tallet hvor blant annet Roland Barthes og hans kollegaer vurderte om språket fungerer som system eller struktur. Det er viktig for

⁵ Litteraturvitenskapelig leksikon (2015), s. 100

⁶ Litteraturvitenskapelig leksikon (2015), s. 149

⁷ Litteraturvitenskapelig leksikon (2015), s. 111

strukturalistene er å avdekke de grunnleggende strukturene og kartlegge hvilke regler som ligger til grunn.

Narratologi kan bli sett på som en reaksjon på strukturalismen og har blikket mer rettet mot den enkelte teksten, og ikke de underliggende strukturer. Det som heller blir sentralt, er å kartlegge hvilke fortellerteknikker som er anvendt i en narrativ tekst. Gerard Genette har formet innholdet i narratologibegreper og viser til tre aspekter i en fortelling: 1) fortellingen i seg selv, 2) hendelsene det fortelles om, og 3) fortelleakten, selve fortellingen av fortellingen.⁸ Petter Aaslestad har modifisert Gennettes kategoriinndeling og henviser til seks kategorier:

Første kategori ta for seg i hvilken **rekkefølge** begivenhetene i historien finner sted, og framstillingen av disse begivenhetene i fortellingen. Ofte er det en kronologisk rekkefølge, men dersom det er uoverensstemmelser mellom historien og fortellingens rekkefølge kalles dette for en *anakroni*. Dersom fortellingen springer bak i tid, kalles dette for en *analepse*, mens et sprang fremover i tid får navnet *prolepse*.

Begrepet hurtighet viser til hvilket **tempo** det er i fortellingen; hvordan er forholdet mellom tiden som passerer i historien og plassen framstillingen opptar i fortellingen? Det er høyest tempo i *ellipsen*, hvor et tidsrom er utelatt fra fortellingen, og det er lavest tempo i *pausen*, hvor fortellingen tar et avbrekk for å beskrive en gjenstand eller person. I mellom disse ytterpunktene finnes referat og scene.

Frekvens omhandler hvor ofte en hendelse forekommer i historien og **fokalisering** handler om perspektivet fortellingen fortelles fra. Nullfokalisering står innenfor narratologien for den allvitende forteller. Intern fokalisering betyr at det er personer i teksten som gjengir hendelsene. Ekstern fokalisering vil tilsi at beretningen ikke formidler innsikt i personenes tanker eller følelser. **Stemme** derimot viser til hvilken stemme vi hører i fortellingen, hvem som fører ordet i teksten. «En av de viktigste personene i nesten enhver fortelling er fortelleren.»⁹

Narrasjonens **plassering** innehar fire varianter; a) etterstilt narrasjon, b) foranstilt narrasjon, c) interpolert narrasjon og d) simultan narrasjon. I etterstilt narrasjon foregår narrasjonen

⁸ Claudi s.80

⁹ Andersen, Mose og Nordheim (2012), s. 45

etter begivenhetene i historien, dette er også den vanligste formen for narrasjon. Foranstilt narrasjon vil ta for seg begivenhetene før de skjer, som i spådommer. Interpolert narrasjon foregår mellom begivenhetene, ofte fremstilt i dagbøker. Simultan narrasjon vil tilsa at narrasjonen skjer samtidig med handlingen i historien.

Narratologi kan sies å ha hatt mest innflytelse over litteraturvitenskapen. Jakob Lothe skriver i sin bok Fiksjon og film:

«Sidan forteljeformene som omgir oss, er så mange og varierte, er narrativ teori relevant ikkje berre for litteraturvitenskapen, men òg for fagområder som historie, religionshistorie, teologi, sosialantropologi, sosiologi, lingvistikk, psykologi, reklame, film og fjernsyn.»¹⁰

Ulike stadier i fortellingen skal være meningsfulle og kunne grunngi de valgene en tar. Hvorfor har vi mennesker tilsynelatende denne store trangen til å organisere våre liv i fortellinger som igjen skal settes i relasjon til andres fortellinger, og kanskje den store fortellingen, et overbygg som knytter det hele sammen?

2.2.2 Intertekstualitet.

Michel Foucaults overordnende poeng er at selve kategoriene vi tenker i og organiserer verden ut fra er konstruerte, og at både de kategoriene vi operere med og grensen mellom dem kunne være annerledes.¹¹ Han fokuserer videre på hvordan begrepene er en del av en historisk og sosialt bestemt diskurs – vi organiserer verden rundt oss med språket, ikke omvendt. Ved å kategorisere og navngi fenomen, definerer man dem også på bestemte måter. Det er da hvordan man snakker om fenomenene som bestemmer hvordan vi skal forstå dem, ikke hvordan fenomenene er i seg selv.

Barthes og Kristeva er i opposisjon til strukturalismen og hevder at det finnes ingen skjult mening bak eller under tekstens overflate, det finnes bare tekst. Med dette poststrukturalistiske perspektivet hevder Barthes, at ved å analysere en tekst, skaper man en ny tekst.

¹⁰ Lothe (2003), s.5

¹¹ Claudi (2013), s.92

Kristeva skriver at «enhver tekst er konstruert som en mosaikk av sitater; enhver tekst er en absorpsjon og en transformasjon av en annen.»¹² Prinsippet om at tekster alltid inneholder elementer av andre tekster kaller hun intertekstualitet. På denne måten oppstår tekstens mening i møtet mellom forfatter, leser og den litterære konteksten teksten befinner seg i.

I denne oppgaven vil det være meningsfullt å se etter tekstens forhold til andre tekster; hovedpersonen og helten Percy Jackson sammenholdt med de greske heltemytene. I denne sammenheng vil man se hvorvidt det er en lav eller høy grad av tilknytnings- og referansetetthet.¹³ Hvordan Riordan bruker de greske mytene i sin forfatterskap er også interessant; kan det intertekstuelle samspillet sees på som plagiat eller hommage/hyllest?

Barthes formulerer at teksten ikke er et passivt medium som formidler mening mellom forfatter og leser, teksten er selv i virksomhet. Verket blir sett på som boken, lest fra perm til perm, mens teksten ikke slutter der verket slutter.¹⁴ I tillegg formulerer han at målet med teksten er å gjøre leseren til en produsent av teksten, i stedet for en konsument.

Barthes opererer med begrepene lesbare tekster; klassiske tekster, vanlige tekster med en begynnelse og slutt, og skrivbare tekster som inviterer leseren til å selv skape nye betydninger med utgangspunkt i teksten. Innenfor hvilken kategori finner man de greske mytene, er disse typiske klassiske tekster? Hva med Percy Jackson? Er dette en vanlig tekst, eller bærer den med seg en invitasjon til leseren om å selv skape ny mening?

2.2.3 Transfigurasjonsteori

Jeg har valgt å bruke Svend Bjerg sin teori om transfigurasjoner. Denne teorien er i utgangspunktet knyttet til teologi og hvordan forfatteren ønsker å skape sammenheng mellom Bibelen og litteraturvitenskap. I tillegg forklares det hvordan transfigurasjoner brukes i litteraturen på mer generelt grunnlag noe som gjør teorien passende i denne oppgaven.

Som eksempel bruker Bjerg Karen Blixens novelle «Heloïse» fra samlingen Vintereventyr. «Man kan udmærket lære vintereventyret uden at dykke under overfladen, men historien

¹² Claudi (2013), s.94

¹³ Ridderstrøm (2015), s. 3

¹⁴ Claudi (213), s.98

signalerer dog, at Heloïse repræsenterer mere end sig selv. Hun har i sig optaet en gammel Jesus-figur.»¹⁵ På samme måten ønsker jeg å undersøke om Percy Jackson har tatt opp i seg heltefiguren Herkules, og eventuelt andre helteelementer som er felles for Herkules, Odyssevs, Akilles og Thesevs. Det er fullt mulig å lese historien om Percy Jackson uten å dykke under overflaten, og likevel få en riktig god leseopplevelse. Spørsmålet blir da hvordan om opplevelsen endres når fortellingen leses med et mytisk bakteppe, med kunnskap om de greske mytenes heltefremstilling?

«Transfiguration» blir av Bjerg satt i sammenheng med det greske ordet «metamorfose», som betyr forvandling. Han ser etter et mønster fra Jesushistorien som fylles av en moderne litterær figur.¹⁶ På samme måte ønsker jeg å se hvordan Percy Jackson fyller helterollen. Historien om Herkules og de andre heltene veves av bestemte personer, samt spesielle begivenheter. Bjerg peker på at den litterære transfigurasjonen spiller på et typisk rolleregister. «Når mønstrene herfra genkendes i eller bag teksten, sættes figurerne fri til at handle ud fra og imod rollen.»¹⁷

Kan også lesere transfigureres? Ja, mener Bjerg. Dersom transfigurasjoner forekommer i tekster kan disse også gripe dypt inn i leserens liv. «Opfatter man livet som en fortælling, vi dag efter dag digter videre på, så kunne man sige, at også læsere transfigureres.»¹⁸

Man må se på mytenes funksjon i tekstene for å se betydningen av disse. Slik som Bjerg avviser at kristendom kan reduseres til en dogmatisk inventarliste, kan heller ei de greske mytene kun sees som eksempler i teksten hvor man krysser av etter hvert som de dukker opp. Hvilke mønstre kommer til syne hos Percy? Er det kun Herkules som blir tatt opp eller eksisterer de andre heltene også i hans figur? Trekker forfatteren inn en mer stereotyp heltefigur basert på de greske mytene eller kan figurantene skilles klart fra hverandre? Hvordan virker dette på troverdigheten til Percy? Vil det si at forfatteren fritt plukker fra heltehistoriene og på denne måten gir et bilde av en stereotyp helt. Eller kan det gjenkjennes at det er en helt som utmerker seg, og er det denne som transfigureres? Er Herkules alle helters forbilde?

¹⁵ Bjerg (1988), s. 30-31

¹⁶ Bjerg (1988), s. 35

¹⁷ Bjerg (1988), s. 36

¹⁸ Bjerg (1988), s. 38

Kan man hevde at hensikten er å repetere myten? Nei, mener Bjerg, hensikten er å tyde en nåtidig erfaring i et mytisk lys. Skal Percy leve opp til figurasjonen Herkules, eller er det snakk om å gi Percy større dybde og karakter? Hva kan man se etter hos Percy som understreker Bjergs poeng med å se etter nåtidige erfaringer? Hvordan er historien om Percy tilpasset sine lesere?

Bjerg taler imot bruken av en eventuell vindusmetafor i forbindelse med transfigurasjoner, og bruker Ortega y Gasset (1925) sin uttalelse i denne forbindelsen. Gasset påpeker at det er hvordan man fokuserer blikket som avgjør hva man ser; for eksempel gjennom et vindu og ut i en hage. Dersom du fokuserer på hagen, vil ikke øynene bli belemret av å se det faktiske vindusglasset. Men dersom du fokuserer på vindusglasset, vil det som er i hagen bli utydelig for en. Man kan ikke både se vindusglasset og hagen på samme tid, dette er uforenlig.¹⁹

På 1980-tallet kultiveres denne vindusmetaforen av Northrop Frye. I stedet for å se gjennom et vindu, ser Frye i et speil. Han sammenligner sitt syn med en opplyst togkupé ved nattetid. Kupéen blir som en egen boble konsentrert i myten, mens naturen utenfor ikke er deltagende. Den myteskapte kultur som dannes i et slikt speilkabinett, kan sees som en transfigurasjon, men denne er vesensforskjellig fra hva Bjerg betrakter som transfigurasjoner.²⁰

Både vindus- og speilmetaforen betraktes av Bjerg som endimensjonal, derfor innebærer hans transfigurasjonsbegrep heller en betegnelse for en forvandlende bevegelse. Transfigurasjoner forekommer også i flertall, derfor er det viktig å se etter hvor den transfigurerte teksten har sine tyngdepunkter.

Bjerg bruker i sin analyse av begrepet transfigurasjon en prefigurativ teknikk hvor det etableres en kontrast eller analogi mellom myten og den nåtidige historien, ved å holde to parallelløp sammen. T.S. Eliot anmeldte James Joyces Ulysses og hans bruk av Odyssevs: «Ved at bruke myten, ved at oprette en sammenhengende parallel mellem nutid og oldtid, forfølger Mr. Joyce en metode ... Det er simpelt hen en måte, hvorpå man kontrollerer,

¹⁹ Bjerg, (1998), s.33

²⁰ Bjerg (1988), s.33

ordner, giver form og betydning til det umådelige panorama af betydningsløshed og anarki, som den samtidige historie er.»²¹

Hvilken form innehar Percy og hvilken betydning har hans tilknytning til de greske heltene for hans karakter? Kan myten om Herkules sees som et sammenligningsplan for Percy Jackson? Foregriper myten i noen grad handlingen i romanen? Hva med tittelen på boka, etableres det en dybdestruktur ved at man kobler tittelen og hovedpersonen Percy Jackson med helten Perseus? En prefigurasjon her vil kunne gi oss hint om Percy Jackson skjebne.

Bjerg beskriver metoden med prefigurasjon som en «oplevelse af déjà vu hos læseren».²² Gleden ved å gjenkjenne noe er fundamentalt for en figurativ lesning, slik vi får ved å ta på de mytologiske brillene ved lesningen av Percy Jackson. Hensikten til forfatteren vil likevel ikke være å skru tiden tilbake, men invitere leseren til å tolke den nåtidige erfaringen i et mytisk lys.

3. Presentasjon av verket

3.1 Presentasjon av forfatteren

Rick Riordan er en amerikansk forfatter som både har jobbet som engelsk- og historielærer på barneskolen, og har skrevet bøker i 15 år. Med den suksessen han nå opplever, jobber han kun som forfatter. Han er gift og har to barn, hvor hans yngste sønn, Haley, var hans inspirasjon da han skrev historien om Percy Jackson. Historien om Percy ble først fortalt ved sengetid og Rick brukte tre kvelder på den muntlige fortellingen. Haley ba så sin far om å skrive ned fortellingen, og slik ble en nattafortelling til en serie på fem bøker.

Bakgrunns materialet som inspirerte Rick i arbeidet med Percy Jackson er en oppgave han pleide å gjennomføre med studentene sine: De skulle velge en gud og «finne på» barnet til denne guden, og beskrive hvilke egenskaper denne halvguden da skulle ha.

Hovedpersonen er Percy Jackson, en gutt med dysleksi og ADHD, i likhet med forfatterens sønn. Rick beskriver selv hvordan han ser et barn med ADHD og dysleksi:

²¹ Bjerg (1988), s. 86

²² Bjerg (1988), s. 87

*Making Percy ADHD/dyslexic was my way of honoring the potential of all the kids I've known who have those conditions. It's not a bad thing to be different. Sometimes, it's the mark of being very, very talented. That's what Percy discovers about himself in The Lightning Thief.*²³

Rick beskriver barn med ADHD og dysleksi som barn som er kreative og som tenker «ut-av-boksen.» Han mener at deres læringsutfordringer gjør at de ikke ser problem på samme måten som andre, og at de ofte kan bli misoppfattet som uhøflige, umotiverte, late og til og med dumme. Det er de ikke, snarere tvert imot. Dersom disse barna kommer seg gjennom skoleårene sine ender de ofte opp som voksne som lykkes i arbeidslivet og blir en arbeidsgivers drøm: alltid på plass med originale ideer!

Dette er forfatterens stemme gjengitt i et intervju, og kanskje presenterer han her noe av motivasjonen sin for å skrive slik han gjør. Bærer stemmen med seg et stikk om at hvem som kan bli helt eller ei, ikke alltid er gitt på forhånd. Kan det være et håp for de «least likely to succeed»? På hvilken måte skinner forfatterstemmen igjennom i formidlingen av helterollen?

3.2 Presentasjon av sjangeren

Serien om Percy Jackson er bøker beregnet for barn og ungdom, og sorterer under fantasy-sjangeren. Når jeg skal gjøre rede for sjanger, ønsker jeg i tillegg å rette søkelyset mot fordommer både mot barnebøker og fantasysjangeren.

I forhold til de analysemetoder som skal tas i bruk, er de på lik linje med de beregnet på «voksen» litteratur. Det diskuteres om litteratur for barn er mindre komplekse enn bøker for voksne. Perry Nodelman sier det slik: «Antakelsen her er at en god barnebok bare er en god bok. Punktum. Men, dessverre, det stemmer ikke. Det er en bok som er god på en spesiell måte.»²⁴

I vår tid har fantasy, nært knyttet til science fiction, seilt opp som den store favoritten, både innenfor litteratur (Harry Potter), tv-serier og film (Star Wars, Game of Thrones) og spill

²³ Nettsted: Intervju med Rick Riordan

²⁴ Andresen, Mose, Norheim (2012), s. 192

(World of Warcraft). Dette gjør at mange trekker likhetstegn mellom fantasy og trivallitteratur, og at fantasy nå har blitt allemannseie. Trivallitteraturen skal være folkelig og er beregnet på et stort publikum. Ofte har denne vært belemret med et negativt fortegn og stått i et motsetningsforhold til høyverdig litteratur, men det viser seg at skillet ikke er like statisk.

Typisk for trivallitteraturen er å pirre folks nysgjerrighet ved å avbryte fortellingen på det mest spennende stedet, for så å tvinge folk til å vente – såkalte «cliffhangers» som gjør at leseren fanges i fortellingen. Ikke at dette var noe nytt på midten 1800-tallet da trivallitteraturen først ble presentert²⁵; leser du Det Nye Testamentet vil du se at avslutningen på apostelgjerningene er en eneste stor cliffhanger.

3.2.1 Fantasy

Fantasy kan defineres som «fiksjonslitteratur som bryter med samtidens forventninger om sannsynlighet, oftest gjennom fri anvendelse av mytiske, eventyraktige og overnaturlige elementer.»²⁶ Slik jeg ser det, ønsker barn å drømme seg bort, leve seg inn, finne sin egen helt/heltinne og delta i fortellingen. Akkurat dette mener jeg at Riordan har greid i sin serie om Percy Jackson. Mitt mål er å se om forfatteren har brukt de greske mytene i arbeidet sitt på en måte som gjør at han oppnår nettopp dette.

En annen populær serie innen fantasy for barn, er historien om Harry Potter, skrevet av J.K.Rowling. I likhet med Percy Jackson foregår historien om Harry Potter i et eget univers som eksisterer parallelt med vårt. Hver bok i serien tilsvarer et skoleår og vi følger Harry og hans venner i kampen mot det onde, i form av trollmannen Voldemort. Det som er interessant for denne oppgaven er hvordan helten Harry også har sine utfordringer og ikke er en «innlysende» helt. Harry er foreldreløs og bor under trappa hos sin onkel og tante som ikke behandler han rettferdig. Han har en slem fetter som er med på å gjøre livet surt for han. Merket i panna, lynet, er et synlig tegn på at Harry er utenfor, at han er annerledes. Det

²⁵ Litteraturvitenskapelig leksikon (2007), s. 234

²⁶ Lothe et al. (2015), s. 62

viser seg etter hvert at Harry har evner til å utføre magi, noe som han må lære seg, med det målet å bekjempe Voldemort, som tok livet av hans foreldre.

I etterkant av utgivelsen av Harry Potter, har det strømmet til med litteratur i samme gate, spesielt rette mot barn og unge. Spørsmålet er om det blir for likt, at alle bøkene virker til å ha blitt forfattet over samme lest, eller er det fortsatt mulig å være nyskapende og nytenkende? Er det et smart trekk å tuftes Percy Jackson på eksisterende fortellinger og myter, som allerede er kjent i den vestlige kultur?

3.2.2 Myter

Roland Barthes har bidratt til å aktualisere mytebegrepet i nyere tid, og ifølge han selv er myter «kollektive forestillinger om kulturelle fenomener».²⁷ Barthes knyttet ikke bare mytebegrepet til litteratur, men også til reklame, mote og hendelser som Tour de France. Mer tradisjonell tenking viser til at myter er en beretning om guder. I den eldste greske litteraturen betyr myte *ord*, gjerne satt opp imot *logos*, som betyr «fornuft, klar tanke, begrunnet framstilling av en begivenhet».²⁸ Platon så på gudeforestillinger som en kontrast til de evige ideer, og i fortsettelsen blir mytos noe som da ikke nødvendigvis behøver å være sant.

For grekerne var likevel mytene betydningsfulle fordi de handlet om helter eller begivenheter fra fortiden. I tillegg har myten trekk ved seg som skiller den fra legender og eventyr. I en myte trer det individuelle tilbake slik at myten taler på vegne av en gruppe. I tillegg blir Hesiod og Homer som nevnt som de to viktigste episke dikterne. Sofistene og senere Platon kritiserte denne framstillingen av gudene som umoralsk og ikke sømmelig for en gud. Både Hesiod og Homer ble anklaget for å fortelle om at gudene stjeler, bedriver hor og bedrar hverandre.²⁹

Selv om myten ble lagt død ved at andre forbilder tredde frem, ble det arbeidet for å bevare kunnskapen om de gamle mytene. Noe som var med å «redde» mytene, var hvordan Roma førte myten videre, men da som forbilder med riktig dannelse i form av Aeneas. Videre

²⁷ SNL: a,

²⁸ Hjortsø (2005), s. 15

²⁹ Hjortsø (2005), s. 17

gjennom årenes løp, har nye forbilder kommet til og mytene løftes igjen frem i lyset. Som Barthes skriver i sin *Mythologies* i 1957: «... it notifies, it makes us understand something and it imposes it on us.»³⁰

3.3 Handlingsreferat

Percy Jackson er hovedperson og fortellerstemmen i bøkene som bærer hans navn. Handlingen som utspiller seg følger hans opplevelser og fremstilles i en kronologisk rekkefølge, men kan veksle mellom drømmer og drømmesyner. Hovedpersonen henvender seg ofte direkte til leseren og gir leseren en opplevelse av å delta sammen med fortelleren.

Serien om Percy Jackson består av fem bøker hvor helten Percy Jackson kjemper mot det onde i form av titanen Kronos. Kronos sitt mål er å gjenoppstå fra Tartaros' dyp og skape en ny gullalder uten de olympiske gudene. Gudene på Olympos eksisterer side om side i vårt eget samfunn, helter og monstre kjemper daglige kamper, mens menneskene er uvitende i sin glemselståke (som gjør slik at menneskene ikke oppfatter gudeverdenen). Barn av en gud og et menneske kalles halvblods og Percy er da en slik halvblods, med Poseidon til far. Historien strekker seg fra Percy er 11 år og frem til hans 16-årsdag. Hver bok tar for seg ett skoleår, mens det er mest fokus på det som skjer om sommerne, da disse tilbringes i Halvblodsleiren, der halvgudene får sin nødvendige opplæring.

Forfatteren har brukt mytene om de greske gudene i sin fremstilling av helten Percy Jackson. For å bedre kunne si noe om Percys helterolle og utviklingen av denne, skal jeg gi et sammendrag av de fem bøkene i serien: Lyntyven, Monsterhavet, Titanens forbannelse, Slaget om labyrinten og Den siste olympier.

3.3.1 Første bok: Lyntyven

I første bok, Lyntyven, møter vi Percy som er en 11 år gammel gutt. Han har, som tidligere nevnt, ADHD og dysleksi, og går på en privatskole for barn med atferdsproblemer i New York. Det skjer alltid mye rundt Percy, hendelser han ikke alltid forstår, men som han alltid

³⁰ Hourihan (1997), s. 10

får skylden for. Skoleåret avsluttes dermed også ved at han blir utvist fra skolen. Moren til Percy heter Sally og de bor i New York. Sally er gift med Gabe Ugliano, som da er Percys stefar, men som han ikke kan fordra. Percy og moren har et nært forhold, mens Percy aldri har truffet sin egen far, han er «forsvunnet på havet».

Percy og moren reiser til et sommersted ved havet hvor Percys venn fra skolen, Grover plutselig dukker opp. Det viser seg at Grover er en satyr; han har hover og underkroppen til en geitebuk. Grovers oppgave er å beskytte Percy fra fare fordi han er halvblods. Et voldsomt uvær oppstår brått og Percy havner i kamp med Minotaurus, halvt okse og halvt menneske. Monsteret tar livet av Percys mor, Percy får selv hard medfart, men greier til slutt å drepe Minotaurus. Grover bringer Percy i sikkerhet i Halvblodsleiren, som er en sommerleir for halvblods barn.

Percy blir pleiet av satyren Grover og Annabeth, som er datter av Athene. Percy blir presentert for Mr. Brunner, læreren fra den gamle skolen, som egentlig heter Chiron og viser seg å være en kentaur. I Halvblodsleiren er det tolv hytter, en for hver av de olympiske gudene. Percy blir bragt til den ellefte hytta som er Hermes sin hytte, hvor alle uavklarte (de halvblods barna som ikke vet hvem som er deres guddommelige forelder) bringes til. Percys veileder blir da også Luke, som er sønn av Hermes. De tre store gudene i Olympos; Zevs, Poseidon og Hades, (Kronos sine sønner), ble etter 2. verdenskrig enige om å ikke avle flere barn, fordi halvblods barna deres kunne bli for mektige.

Percy oppdager at han har krefter både til å slåss og lege egne sår når han oppholder seg i vann. Havguden Poseidon anerkjenner Percy som hans sønn og det blir mildt sagt stort oppstyr.

I tillegg er det uorden blant gudene på Olympos fordi noen har stjålet Zevs' lynmal, selve symbolet på hans makt. Dette må være en menneskelig hjelper, da gudene ikke kan stjele magiske ting fra hverandre, eller krysse grensene til hverandres territorium. Zevs mistenker Poseidon for tyveriet. Percy får i oppdrag å finne lynmalen, via en spådom fra orakelet i Delphi. Percys venner Grover og Annabeth skal være hans hjelpere og de mistenker Hades for å stå bak tyveriet grunnet hans hat mot helter. Heltene reiser da mot underverdenen hvor inngangen er lokalisert i Los Angeles. Percy har også en annen agenda, han vil bringe sin

mor ut av Hades. I gave fra Chiron får Percy et magisk sverd, Anaklusmos, og av Luke får han svevesko som Percy gir til Grover, da Percy ikke er særlig komfortabel med å fly.

Reisen vestover må foregå til lands, grunnet Zevs' råderett i luften. Underveis støter helten Percy og de to hjelperne på både Medusa og andre monstre. De blir også passet opp av Ares, krigsguden, som ønsker deres hjelp i å få tilbake skjoldet sitt. Dette viser seg å være en felle, laget av Heifasthos, beregnet på Afrodite og Ares, men heltene kommer helskinnet fra det og blir belønnet med en ryggsekk med forsyninger av Ares. Percy får en tre magiske perler av en nereide (havnymfe). Når de til slutt når Los Angeles må fergemannen Charon overtales og betales for å bringe dem trygt over Styx.

På vei mot Hades sitt palass må de passere helveteshunden Kerberos, men det som skaper større problemer er sveveskoene til Grover. Fra Tartaros lyder det besvergelses som drar med seg Grover mot dypet. Han greier med hjelp fra sine venner å sparke av seg sveveskoene og unngå fellen. Fremme hos Hades blir Percy anklaget for å være tyven av lynmalen og må vise frem sekken sin, hvor nettopp lynmalen ligger. Heltene skjønner at de har blitt lurt av Ares som ga dem sekken. Det viser seg at Hades også savner en annen magisk gjenstand; mørkets hjelm. Hades frister Percy med at han kan redde sin mor ved å bruke en magisk perle til å slippe ut fra underverdenen, men han må da la en av vennene være igjen. Percys forsaker sin mor og returnerer til Los Angeles med vennene sine.

Percy konfronterer så Ares som også har stjålet Mørkets hjelm og etterspør hvem som hjelper han med tyveriene. De to barker sammen i en slåsskamp som ender med at Ares blir såret. Furiene til Hades er vitne til det hele og returnerer til underverdenen med hjelmen til Hades.

Så skal Percy på audiens hos Zevs i gudenes palass på Olympos. For å komme dit må de ta heisen til etasje 600 i Empire State Building. Percy treffer endelig sin far, Poseidon, og han returnerer lynmalen til Zevs. Moren til Percy blir frigitt fra Hades og Percy kan returnere med sine venner til Halvblodsleiren hvor de blir feiret som helter.

Grover får endelig skryt for sin arbeidsinnsats som vokter. Annabeth skal reise hjem til familien og det skal også Percy. Før han drar blir han lokket ut i skogen av Luke. Percy skjønner at det er Luke som er den menneskelige hjelperen som på befaling av Kronos har

stjålet både lynmalen og hjelmen. Luke er lei av de olympiske gudenes herredømme og ønsker å kjempe for en ny gullalder med Kronos i spissen. Luke forgifter Percy, men Chiron kommer han til unnsetning og redder Percy. Så ender alt godt – for denne gang.

3.3.2 Andre bok: Monsterhavet

I andre bok har Percy blitt et år eldre, og nok et skoleår ender brått med at Percy blir innhentet av nye monstre på skolen. Percy drømmer at Grover er i fare og er bekymret for vennen sin. Percy får en ny venn, Tyson, som viser seg å være en kyklop og Percys halvbror. På grunn av at kykloper blir sett på som upålitelige monstre, er ikke Tyson den ideelle halvbror.

I Halvblodsleiren har Thalias tre blitt forgiftet og dermed går de magiske grensene rundt leiren i oppløsning, noe kentauren Chiron får skylden for. Leiren har fått en ny leder; Tantalus, en ånd fra straffens marker. Percy fortsetter å drømme om Grover og i et drømmesyn ser Percy at Grover, i sin søken etter Pan, har blitt fanget av kyklopen Polyfemos i Monsterhavet. For å redde Thalias tre blir Clarisse, et av Ares' barn, sendt på oppdrag for å finne Jasons gylne skinn, som har helende egenskaper. Percy og vennene hans får forbud om å reise, men blir oppsøkt av Hermes som oppmuntrer han til å følge sin egen overbevisning og samtidig angir hvor de bør reise.

Percy, Annabeth, Grover og Tyson ankommer skipet Prinsesse Andromeda som viser seg å være et spøkelsesskip. Her samler Luke monstre og planlegger å gjenopprette titanenes herredømme ved å vekke Kronos til live. Heltene rømmer fra skipet i en livbåt ved hjelp av magi og blir reddet av Clarisse. Sammen seiler de inn i Monsterhavet, som i menneskeverdenen er Bermudatriangelet. Der kjemper de mot og beseirer både Kharybdis og Skylla, men Tyson forsvinner i havdypet da skipet eksploderer. Percy får vite om spådommen som advarer mot et halvblodsbarn som skal bli et farlig våpen ved fylte 16 år, fordi dette halvblodsbarnet visstnok skal bestemme Olympens skjebne.

På kyklopens øy er Grover fanget av Polyfemos som ser dårlig og tror at Grover er en jentekyklop som han skal gifte seg med. Heltene setter en stopper for giftemålet, men Annabeth blir hardt skadet i kampen. Tyson, som overlevde skipsforliset, kommer dem til

unnsetning. Jasons gyldne skinn redder Annabeth og heltene får hjelp av havhester i sin flukt fra Polyfemos.

Heltene dukker opp på en strand i Miami etter flukten og Clarisse bringer det gyldne skinn tilbake til Halvblodsleiren. Percy, Annabeth, Grover og Tyson fanges av Luke. Percy lurer Luke til å tilstå at det er han som har forgiftet Thalias tre samtidig som han oppretter en «telefonforbindelse» til Halvblodsleiren. Luke innrømmer også at han ønsket skinnen for å helbrede Kronos. Chiron sitt navn blir renvasket og den onde Tantalus avsatt fra stillingen som leder av Halvblodsleiren.

Luke og Percy havner i en sverdduell hvor Percy er i ferd med å tape, da Chirons kentaurer kommer han til unnsetning. Det blir avslørt at Kronos er Chirons far. Tilbake i Halvblodsleiren får Percy en beskjed fra sin far om å være på vakt. Tyson reiser til smiene i havet for å lære av Heifastos og andre bok avsluttes ved at Jasons gyldne skinn har virket for godt: Thalias tre har våknet til live, ikke som et tre, men som Halvblodsdatteren til Zevs.

3.3.3 Tredje bok: Titanens forbannelse

I tredje bok responderer Percy, Annabeth og Thalia på en nødmelding fra Grover som bringer dem til en privatskole. Her har Grover, på oppdrag fra Chiron, funnet to halvblodsbarn; Nico og Bianca de Angelo. Bestyreren på skolen er dr. Thorn, som viser seg å være en mantikora, et monster hvis oppgave er å overlevere halvblodsbarna til Generalen. Under kampen blir Percy, Grover og Thalia reddet av Artemis, jaktens gudinne, og hennes nestkommanderende, Zöe Nattskygge og jegerne hennes. Annabeth forsvinner i kamp med mantikoraen og de andre antar at hun er død.

Det råder uro grunnet tegn som tyder på at gamle monstre våkner, og deriblant det monsteret som vil føre til Olympos fall. Artemis' jegere ønsker å rekruttere Bianca til å bli en av de udødelige jegerne. Artemis' tvillingbror Apollon ordner transport tilbake til Halvblodsleiren hvor Chiron trøster Percy med at Annabeth mest sannsynlig er bortført, ikke død. Percy ser derimot i et drømmesyn at Annabeth er i livsfare og at det er Lukes skyld.

Artemis blir brått borte og Percy oppsøker orakelet i Delphi for å få svar om Annabeths skjebne. Orakelet gir han heller en spådom om hvordan oppdraget for å finne Artemis må

foregå; fem leirdeltakere skal reise sammen, og til tross for uenighetene og samarbeidsproblemene de har, reiser Zöe, Phoebe og Bianca fra jegerne sammen med Thalia og Grover. Percy får ikke være med på oppdraget.

I et drømmesyn ser Percy Annabeth som kveles under en byrde, hvor byrden så blir overtatt av Artemis. Han skjønner at Annabeths og Artemis' skjebne er forbundet, og at de er fanget på samme sted hvor Generalen og Luke oppholder seg. Percy blir oppsøkt av pegasusen Blackjack, som han reddet fra døden på skipet Prinsesse Andromeda i forrige bok. Blackjack trenger hjelp til å redde et havdyr som er fanget på havets bunn. Percy gir havdyret, som er en blanding av ku og slange, navnet Bessie.

En av jegerne, Phoebe, blir hindret i å reise. Da blir det kun fire som reiser på oppdrag, selv om Percy tilbyr sin hjelp. Nico tar kontakt med Percy og overtaler han til å reise likevel og Percy lover å ta vare på søsteren til Nico, Bianca. Han sniker seg avgårde ved hjelp av usynlighetscapsen til Annabeth og ved Blackjacks hjelp. Fra luften ser han at heltene blir forfulgt av Dr. Thorn og reisen ender i Washington. Her møter Percy og heltene Luke og Generalen, Kronos' nestkommanderende. Det blir en trefning mellom skjelettkrigere, monstre og helter hvor Percy i kampen tar livet av den nemeiske løven og får skinnet som trofé. Helten greier å flykte og reisen går videre til San Francisco hvor Fortvilelsens fjell befinner seg.

På vei mot fjellet blir de nok en gang innhentet av skjelettkrigerne og Percy opplever hvordan løveskinnet beskytter han mot dødbringende kuler. Percy blir oppsøkt av Afrodite, som har sin egen agenda, og heltene sloss mot Talos, et av Heifastos sine monstre. I kampen mot Talos, ofrer Bianca sitt eget liv for å redde andre.

Percy konfronterer Zöe angående drømmesyntet og får bekreftet at Hesperidene er hennes søstre og at hun selv ble forvist etter å ha forelsket seg i helten Herkules. Anaklusmos, sverdet til Percy, er laget av metall som Zöe den gang ga Herkules. Følget ferdes så videre i kanoer via elven inntil de når Hooverdammen. Her møter Percy igjen slangekua Bessie og skjelettkrigerne som er hakk i hæl. Percy møter ei jente, Rachel Dare, som hjelper han i kampen mot monstrene. De blir til slutt reddet av Zevs' roboter som flyr dem til San Francisco.

På havnen i San Francisco oppsøker de Nereus, den gamle mannen fra havet, og tvinger ut av ham hva dette monsteret er som gudene frykter. Det viser seg å være Bessie, slangeoksen, som egentlig heter Ophiotauros. Den som ofrer Ophiotauros kan ta over makten til de olympiske gudene. Percy ofrer Herkules' løveskinn til havet for at Grover skal kunne bringe Ophiotauros i sikkerhet.

I Fortvilelsen fjell, som ligger like bak hesperidenes hage, ble Kronos' høyre hånd fengslet etter titanens fall. Fra dette fjellet ser heltene Lukes demonskip, Prinsesse Andromeda, men de fortsetter målrettet mot hagen hvor Zöe distraherer dragen Ladon, slik at de kommer forbi. Zöe blir skadet i møte med dragen og står svekket foran Generalen, som viser seg å være Atlas, Kronos' høyre hånd og Zöes far. Atlas, Luke og sarkofagen til Kronos er omkranset av monstre, Annabeth står fanget ved siden av Luke. Titanen Atlas' forbannelse, å holde himmelhvelvingen oppe, er overtatt av Artemis. Det oppstår kamp og Percy overtar selv byrden før han ved Artemis' hjelp lurer Atlas på plass igjen. Luke faller utfor et stup og antas død.

Zöe er dødelig såret og dør, Thalia blir spurt om å innlemmes hos jegerne og bli Artemis' nestkommanderende. I rådet på Olympos ved vintersolverv blir heltene hedret, til tross for uenighetene angående spådommen. Poseidon lover å bygge et sikkert akvarium til Ophiotauros og gir sin fulle støtte til Percy. Det blir arrangert seiersfest en olympier verdig og Percy får et godt råd av sin far; selv den tapreste kan falle. Han lærer også at alle helter har en fatal karakterbrist, Athene oppsøker Percy og forteller at hans brist er hans trofasthet. Dette vet også Kronos og det vil han utnytte.

Avslutningsvis møter Percy Nico og må fortelle han om søsteren. Nico blir rasende og beskylder Percy for å ikke holde løftet sitt. Under krangelen dukker det brått opp skjelettkrigere, som Nico får til å forsvinne ved at bakken åpner seg; dette tyder på at Nico har en forbindelse med Hades. Den tredje boken avsluttes med at Pan kaller på Grover.

3.3.4 Fjerde bok: Slaget om labyrinten.

Nok en gang har monstre innhentet Percy på skolen. I fjerde bok treffer han igjen Rachel Elizabeth Dare, jenta som har evnen til å se monstre gjennom glemselståken. Det anes et trekantdrama i Afrodites ånd mellom Percy, Annabeth og Rachel.

Tilbake i Halvblodsleiren er Grover i trøbbel, fordi hans søken etter Pan ikke gir resultater og han får en tidsfrist før han mister lisensen sin. I leiren har det kommet en ny instruktør ved navn Quintus som har helveteshunden Molly som kjæledyr. Percys kyklopbror Tyson er tilbake i leiren etter å ha jobbet i smiene hos Poseidon. I en Iris-melding (måten man «ringer» på til halvguder og guder) ser Percy Nico snakke med et gjenferd ved elven Styx, hvor gjenferdet maner Nico til å ta hevn. Percy frykter at det er han som er Nicos mål, da han sliter med dårlig samvittighet for Biancas død.

Daidalos' labyrint er målet både for Grover, heltene og for Luke og monsterhæren hans, fordi krigføring i labyrinten vil være perfekt for raske forflytninger. Percy ser i sine drømmesyn myten om Daidalos, sønnen Ikaros og kong Mino. Annabeth får oppdraget som blir å finne Daidalos' verksted, Ariadnes tråd og hindre Luke i å bruke labyrinten. Hun velger å ta med seg både Percy, Tyson og Grover. Annabeth blir advart mot å vike fra normen; en helt skal kun ha med seg to hjelpere.

I labyrinten møter heltene den siste hundrearmede, Briares. Briares frigjøres etter å ha blitt holdt fanget av monsteret Kampê. Så skilles de fire; Grover og Tyson går en vei på leting etter Pan, Percy og Annabeth fortsetter letingen etter verkstedet til Daidalos. Percy utfører en heltedåd på Geryons ranch, hvor han møkker stallen til de kjøttetende hestene, her møter også heltene Nico igjen. Nico tilkaller sin søster Bianca fra underverdenen; hun ber om at Nico skal slutte å bære nag og la henne få fred.

Heltene blir rådet til å søke hjelp hos Heifastos, som igjen trenger en tjeneste. Det viser seg at det er bevegelse i Mount St. Helen hvor monsteret Tyfon er fanget. Når heltene ankommer fjellet og smia til Heifastos, viser det seg at Kronos' hjelpere bruker smia til å armere monsterhæren. Det blir en trefning og en eksplosjon sender Percy til himmels, hvorpå han lander på øya Ogygia og møter Kalypso.

I de siste kapitlene plages Percy av drømmer hvor Luke og Kronos' plan trer frem: Kronos ønsker en ny kropp – kan Daidalos lage en til han? I tillegg «ser» han Nico vekke døde i sine forsøk på å bringe søsteren tilbake.

Etter hvert skjønner Percy og Annabeth at de ikke kan fysisk finne Ariadnes tråd, men at Ariadnes tråd er en metafor på menneskelig hjelp. I myten om labyrinten og Ariadnes tråd fikk Thesevs hjelp av en dødelig, derfor ber Percy Rachel om hjelp. Med henne som stifinner nøster heltene seg videre i labyrinten og finner Daidalos' verksted. Der finner de også Quintus, læreren fra Halvblodsleiren, som viser seg å være Daidalos i sin femte robotkropp. Han jobber ikke for Luke, men har sin egen agenda; seg selv. Daidalos blir innhentet av Nicos onde gjenferd, som viser seg å være gjenferdet av kong Minos. Heltene flykter ved hjelp av Daidalos' kobbervinger.

Percy blir gjenforent med Grover og Tyson og sammen finner de Pans hule. Pan ber Grover om å spre budskapet om at Pan er død og akseptere sannheten. Tilbake i leiren forberedes forsvaret mot titanens hær. Angrepet kommer og monstrene er i overtall, det kjempes tappert, men det er Grovers skrik som får tunnelen fra labyrinten til å lukke seg og ende slaget. I den første krigen mellom guder og titaner var det også Pan som avgjorde slaget ved å utløse en veldig bølge av redsel, og fremkaller såkalt «panikk».

Percy vender tilbake til sin mor for å feire 15-årsdagen sin. Poseidon kommer også, da 15 år ble betraktet som overgangen til de voksnes rekker. Poseidon er engstelig for Tyfon som han regner med vil bryte seg ut av sitt fangenskap innen et år. Boken avsluttes med at Nico oppsøker Percy og sier at han har funnet en vei, en sjanse til å slå Kronos og han vil ha Percy med på laget.

3.3.5 Femte bok: Den siste olympier

Percy er en uke unna å fylle 16 år. Han tilbringer tid med Rachel Dare når Beckendorf, en utsending fra Halvblodsleiren, lander på panseret av bilen hans, ridende på en pegasus. Han kommer for å hente Percy – tiden er inne for å finne skipet Prinsesse Andromeda og gjøre slutt på Kronos' invasjon før den er i gang.

Beckendorf og Percy blir plukket ut til det farlige oppdraget å sabotere Kronos' skip. Sammen greier de å montere eksplosiver og unngå monstrene, samt Kronos' magiske evnet til å sakke tiden. Skipet sprenges og Beckendorf ofrer livet under aksjonen, Percy våkner opp i Poseidons palass etter eksplosjonen.

Nico, Hades' sønn; viser Percy i et drømmesyn Titanenes palass hvor det planlegges en sjette tidsalder, Kronos er ikke alene som titan, han ser også en annen skikkelse i gyllen rustning. Eksplosjonen på Prinsesse Andromeda har forsinket Kronos, men ikke noe mer. Poseidon ber Percy reise tilbake til Halvblodsleiren og be Chiron om å få høre hele spådommen. Spådommen finner han hengende i en pung rundt halsen til Orakelet fra Delfi:

En halvgud av den gamle ætt

Skal fylle seksten mot sin rett.

Se verden tungt i søvnen sveve,

Forbannet blad hans sjel vil kreve.

På samme tid er monsteret Tyfon befridd fra Mount Othrys og er på vei mot Olympos. Percy møter Nico som mener at Percy må forberede seg på å møte Luke i en duell, og for å kunne gjøre dette må Percy forstå Luke og hans barndom. De oppsøker Lukes mor og det viser seg at også hun kunne se gjennom glemselståken, og at Luke besøkte henne for å få hennes velsignelse sist han var hjemme.

Percy og Nico møter Hestia, flammens vokter og søker råd hos henne. Hestia omtaler seg selv som den siste olympier, fordi hjemmet og ildstedet er det eneste som er igjen når de mektige gudene har dratt i krigen. Nico får overtalt Percy til å gå videre med planen, men først trenger han, i likhet med Luke, sin mors velsignelse for å starte prosessen.

Nico og Percy drar til underverdenen hvor Percy bader i elven Styx. Ved elven møter han helten Akilles og mottar råd fra han. Luke hadde også badet i Styx for å forberede kroppen sin på at Kronos skulle overta den. I det Percy bader må han holde fast på et punkt, en tanke som kaller han tilbake til livet – han tenker på Annabeth og får et område på korsryggen som blir hans «Akilleshæl». Percy blir nå mer eller mindre uovervinnelig, og beseierer Hades hær på vei opp og ut fra underverdenen.

Percy avtaler å møte Annabeth ved Empire State Building, som er inngangen til Olympos. Percy er nå lederen for ca. 40 leirdeltakere. Invasjonen begynner ved at Manhattan blir bragt til søvn ved Morfeus. Kronos er på vei og Percy legger videre planer. Artemis' jegere ankommer, og alle statuer i New York viser seg å være en del av Daidalos fremtidige robothær, klar til å iverksettes som «Plan 23». Annabeth arvet Daidalos' pc og setter robotene i sving, mens Percy kaller på elvegudene i Hudson og East River som hjelper til i kampen mot Kronos. I kampen mot Kronos blir Annabeth såret i det hun kaster seg frem og blir stukket av en kniv som var ment for Percys korsrygg.

I et drømmesyn ser Percy Nico i underverdenen hvor han får kunnskap om sin fortid. Det viser seg at Zevs sprengte hotellet hvor Hades bodde sammen med moren til Nico og Bianca. Moren døde og Hades forbannet både Zevs og orakelet som kom med den store spådommen. Hades forbannelse over orakelet i Delfi resulterte i at orakelet aldri mer skulle få en ny menneskevert.

Den gylne titanen som Percy så i et drømmesyn, viser seg å være Prometheus, han som stjal ilden fra gudene og ga den til menneskene. Han kommer som diplomat og forhandler med Percy på vegne av Kronos. Han gir Percy en gave: Pandoras krukke som inneholder håpet. Dersom Percy slipper håpet fri, vil Kronos vite at han overgir seg og vil være overbærende og skåne de overlevende.

Kronos sender sine verste monstre mot heltene; Hyperion, lysets titan, nedkjempes ved hjelp av satyrene og hele Manhattan er en krigssone. Heltene forsvarer inngangen til Olympos tappert selv om de er få, til alt hell kommer en hær av kentaurer dem til unnsetning. Percy overtaler Poseidon til å overgi palasset sitt og heller kjempe for Olympos, Kronos har med vilje holdt dem adskilt. I tillegg kommer Nico og skjeletthæren, etterfulgt av Hades og de dødes hær som da barker sammen med Kronos' hær. Tyfon blir til slutt overmannet av gudene, ved Poseidons hjelp.

I palasset i Olympos møtes Percy og Kronos, sistnevnte fremdeles i Lukes kropp. Luke kjemper imot Kronos og gjør et siste fremstøt ved hjelp av Annabeth. Det er Luke som er helten som skal dø ved et forbannet blad. Han forrådte selv sine venner og Annabeth, så han stikker inn kniven på det eneste stedet hvor han ikke er usårbar. Luke dør og Kronos forsvinner.

Olympos blir satt i stand og gudene vender tilbake. Halvgudene blir ropt frem for å få sine æresbevisninger, Percy får tilbud om å bli udødeliggjort og leve evig sammen med gudene i Olympos. Han ønsker heller at alle halvblods barn skal bli anerkjente og respektert av gudene. Han mener at dersom gudene hadde gjort dette med en gang, ville ikke Kronos fått slik makt.

Hades er tatt inn i varmen igjen og opphever den gamle forbannelsen over orakelet i Delfi. Det nye orakelet viser seg å være Rachel, som avsier en ny stor spådom som vitner om en fortsettelse på historien om Halvblodsleiren og heltene. Percy fyller 16 år, han og Annabeth fortsetter å utvikle sitt nære forhold. Poseidon oppsøker Percy og gir han råd om å velge sine kamper. Et nytt skoleår venter for Percy og Annabeth som begge skal bo i New York, før de igjen skal vende tilbake til Halvblodsleiren for nye eventyr.

4. Analyse av helten Percy Jackson

4.1 Utvikling av helterollen gjennom de fem bøkene.

I første bok møter vi elleveåringen Percy som har en problematisk skolehverdag grunnet hans utfordringer med dysleksi og ADHD. Så blir livet hans snudd opp-ned da det viser seg at han er en halvgud. Han finner den tilhørigheten han tidligere har savnet, i Halvblodsleiren, sammen med likesinnede.

I andre bok er ikke Percy lenger en blåøyd og uerfaren tenåring, men fremstår som mer selvsikker og med en forståelse for hans egen bakgrunn, arv og posisjon. Dette gjenspeiler seg også i hans komplekse forhold til sin halvbror, kyklopen Tyson. Han må lære seg å akseptere en annen type annerledeshet ved sin bror, sammenlignet med seg selv som har ADHD og dysleksi. Percy strever med kyklopens annerledeshet og hvordan familieforholdet setter han i en utsatt posisjon.

I tredje bok er det et skifte i Percys måte å handle på; der han tidligere handlet forhastet og tok avgjørelser uten å tenke på følgene, fremstår han nå som mer moden ved at han reflekterer over hvordan hans handlinger kan få konsekvenser for andre. Dette ser vi spesielt i forhold til hvilken byrde Percy ilegger seg selv, i forhold til Biancas død.

Fjerde bok fokuserer på Percys forhold til Annabeth og deres samarbeid når det gjelder oppdragene. Boken vektlegger de mer personlige aspektene i Percys utvikling, og er knyttet til hans noe motstridende følelser for Annabeth og Rachel. Percy fremstår som en typisk tenåring, hvor han vinger mer i det å finne seg selv, selv om kursen hans mot bekjempelsen av det onde er stødig.

I femte og siste bok blir Percy 16 år og er bundet av den store profetien. Da han blir løst fra denne, og det viser seg at det er Luke profetien omhandler, fremstår Percy som en tydelig helt, uten noen form for usikkerhet i forhold til egen person. I den endelige kampen mot det onde vinner heltene og det gode. Når Percy skal hylles vil gudene udødeliggjøre ham, men Percy har en annen plan.

4.2 Heltebegrepet

Begrepet helt kommer av ordet *hero*, som betyr *viet til Hera*. Helten er bindeleddet mellom gudene og menneskene. «Helten står for noe nytt i sin samtid, den oppvoksende generasjons opprør mot det gamle og konvensjonelle.»³¹ Ofte bryter helten opp hjemmefra for å reise ut på en farefull ferd, utføre oppgaver, for så komme tilbake med endret status; enten som befrier, velgjører eller med endring i egen væremåte. Hans gjerning er av en art og så betydningsfull at det forvandler han til et guddommelig vesen. Det er dog kun Herkules av heltene, som blir guddommeliggjort.

Nordby definerer i sin bok om gresk mytologi helten som «et menneskelig vesen som ved ekstraordinær innsats bringer menneskeslekten videre og dermed skriver seg inn i mytologien.»³² Helteidealet kan også tolkes som et mentalt skjema, eller en heltearketype. Er idealet i endring, eller er idealet konstant? I Salmonsens konversasjonsleksikon fra 1897 finner man denne definisjonene på en helt:

Ved en Helt forstaar man den der med ophøjet Energi og Mod sætter sitt Liv ind i Kampen for en stor Sag. Den store Viljekraft, den standhaftige Karakter, det urokkelige Mod, en værdiful Sag, der kæmpes for, og store Hindringer, der stå i vejen

³¹ Nordby (2013), s.49

³² Nordby (2013), s. 57

for denne indtil den Grad, at Mennesket nødes til at sætte sitt Liv i Vove, synes at være de Egenskaber og Betingelser, der skabe Helten. (...) Helten opfattes som Gudernes Yndling og som nedstammende fra dem; besitter han overmenneskelige Kræfter og Evner, som han i herlige Kampe anvender til Menneskehedens Vel, og han æres som Mandsideal.³³

Dette tilbakeblikket viser at heltebegrepet har flere likheter med det vi betrakter som en helt i dag. Det vises til noe ekstraordinært; et menneske som utviser stort mot og visdom, eller særlig høy moral. Akkurat hva som gjør et menneske ekstraordinært endrer seg konstant avhengig av tid, kulturelle og sosiale sammenhenger.³⁴ Heltetypen er i forandring, men likevel kan vi påpeke trekk som er sammenfallende.

Heltefortellingen følger som oftest et gitt løp og heltens historie viser seg ofte å være forutsigbar, det være seg om det er Odysseen, Star Wars eller eventyr som Jack og bønnestengelen. Hourihan oppsummerer sitt syn i *Deconstructing the hero* helten ut ifra gitte kriterier:

Helten er som oftest hvit, hannkjønn, og av britisk, amerikansk eller europeisk herkomst. Han har ofte en hjelper eller en følgesvenn, eller er selv en leder for en gruppe eventyrere. Videre forlater helten hjemmet for å dra på en reise eller et eventyr ut i det ukjente/villmarken, med et klart mål i sikte. Villmarken kan være en skog, et fantasiland, en annen planet eller et annet sted som er ikke-europeisk. Felles for villmarken er at den mangler den tryggheten og stabiliteten hjemmet symboliserer, og at farlige og magiske ting kan skje der.

Helten må så bekjempe og overkomme hindringer og farlige motstandere, som ville dyr, villmenn, pirater, kriminelle og fantasiskapninger som hekser, kjemper og romvesen. Helten greier å bekjempe motstanderne sine fordi han er sterk, modig, har ressurser, tenker rasjonelt og er fast bestemt for å lykkes. Han kan få hjelp og assistanse fra andre som støtter hans sak.

³³ Salmonsens konversasjonsleksikon (1897), s. 756

³⁴ Bundvas (2016), s. 5-6

Helten når målet sitt, som kan være gull og skatter, redningen av en ung jomfru, nedkjempelsen av fiendene som har truet hjemmet og sikkerheten der. Han kan så returnere hjem, han må kanskje overvinne flere hindringer på veien, men blir så tatt imot hjemme med stor ståhei. Til slutt får helten sin belønning.³⁵

Vi kan se at helten Percy passer godt inn i dette mønsteret; han er hvit, hannkjønn og amerikansk. Han har flere hjelpere og fremstår selv som lederen. Percy forlater hjemmet sitt for å reise til Halvblodleiren, hvor han får nye oppdrag som bringer han ut på større reiser. Målet er å bekjempe den onde Kronos. «Villmarken» er verden slik den egentlig er, utenfor glemselståken, og full av monstre som må bekjempes. Percy viser viljestyrke og fastholder hva som er målet; han skal lykkes. Nedkjempelsen av fienden ender fortellingen, og Percy kan innhente sin gevinst – endrede rutiner for hvordan halvblodsbarne blir behandlet av sine guddommelige foreldre.

Sentralt i fortellinger om helter, er hvordan motsetninger konstruerer meningsfulle mønstre og forsterker hverandre: godt – vondt, rasjonell – følelser, orden – kaos, mann – kvinne. Disse motsetningsforhold skal jeg se mer på og drøfte i kapittel 5. Først vil jeg vise til hvilke mytiske helter eller figuranter som forekommer i bøkene om Percy Jackson.

4.2.1 Perseus

Percy er oppkalt etter Perseus som i gresk mytologi er Zevs' sønn. Myten sier at Danae, en kongsdatter, ble gravid ved at Zevs falt som gullregn ned gjennom fugene i murverket på slottet hvor hun bodde. Hennes far Akrisios, hadde rådført seg med orakelet i Delfi, siden han ikke fikk noen sønner. Orakelet spådde da at dersom hans datter fikk en sønn, ville denne styrte sin morfar ned fra tronen.³⁶ Akrisios prøvde å ta livet av sin datter og Perseus, men disse ble reddet av Zevs.

Perseus vokste opp til å bli vakker som en gud og sterk som en helt. Han fikk i oppgave av kong Polydektes å finne uhyret Medusa og hogge hodet av henne. På grunn av Medusas forhistorie med Athene, ble Perseus en av Athenes yndlinger.³⁷ På sin ferd fikk Perseus hjelp

³⁵ Hourihan (1997), s. 9-10

³⁶ Hjortsø (2005), s. 184

³⁷ Hjortsø (2005), s. 53

av graiene, tre gamle kjerringer som delte på et øye. Han skjønte at han trengte magi og hjelp fra gudene for å fullføre oppdraget sitt. Han ble vist videre til nymfene som ga Perseus et par sko med vinger på, ei lue som gjorde han usynlig og en lærsekk. Slik dro Perseus til søstrene Gorgo, iført lua som gjorde han usynlig; han kappet hodet av Medusa, la det i lærsekken og fløy hjem. I andre greske sagn sies det at Athene var hans hjelper og at det var grunnen til at Athene satte Medusas' hode midt på skjoldet sitt, for å lamme fiendene med Medusahodets fryktelige blikk. I tillegg var det Hermes som lånte han sandalene og luen var Hades' Mørkets hjelm.³⁸

Sagnet forteller også at ut fra Medusas blod, sprang vingehesten Pegasos.³⁹ Da Perseus fløy over Etiopia så han prinsesse Andromeda stå lenket fast til en klippe, fordi hun skulle ofres til et havuhyre, sendt av Poseidon. Grunnen var at prinsessens mor, Kassiopeia, hadde skrytt av at hun var like vakker som havets nereider. Perseus fløy ned til klippen, frigjorde Andromeda, bekjempet havuhyret med Medusahodet og returnerte til Argos som en familie. Orakelets spådom gikk likevel i oppfyllelse, selv om Perseus ble forsonet med sin morfar, Akrisios. Under en diskoskamp traff Perseus sin morfar med en diskos, og Akrisios døde likevel ved sitt barnebarns hånd.

4.2.2 Herkules

Herakles/Herkules var alle tiders største helt, *hero*, og på den måten det største forbildet for Percy. Navnet Herakles betyr «den Hera-berømte».⁴⁰ Herakles ble berømt fordi Hera forfulgte ham og hatet ham grunnet hans opprinnelse. Herakles er sønn av Zevs og den mykenske kongsdatteren Alkmene, han er halvt gud og halvt menneske. Herakles utmerket seg allerede fra vogga, da Hera sendte to slanger for å ta livet av han, som han kvelte med hendene.

Herakles lever opp til å bli en stor kriger og gifter seg med Megara. Hera kaster så galskap over Herakles slik at han dreper sin hustru og sine barn. Slik ender han opp i Delfi for å spørre Apollon hva han må gjøre for å bøte for sine forbrytelser. Hans dom er at han skal

³⁸ Hourihan (1997), s.89

³⁹ SNL: b,

⁴⁰ Hjortsø (2005), s. 159

tjene kongen i Mykene, Eurysthus, i tolv år hvor det herifra fortelles om tolv storverk eller oppgaver som Herakles utførte.

Navnet Herakles ble i den romerske mytologien erstattet med Herkules. Da det er Herkules som det som oftest blir referert til i Percy Jackson, bruker jeg den romerske varianten av navnet.

4.2.2.1 Herkules' 12 storverk

Herkules' første bragd var å ta livet av Tyfons avkom; *den nemeiske løven*. Myten forteller hvordan Herkules kvalte løven med sine egne hender, flår løven og ikler seg skinnet. Ofte figurerer Herkules ikledd dette løveskinnet og med våpenet sitt, kølla.

Herkules får så i oppdrag å frigjøre menneskene i Argolis fra en nihodet sjøorm, en *hydra*, som holdt til i Lernai. For hver gang Herkules hogger et hode av hydraen, vokser det ut et nytt hode. Herkules får hjelp av sin følgesvenn, Iolaos, som setter fyr på en skog, slik at Herkules kan bruke de brennende trestammene til å svi av hodene på hydraen.

Den kerynittiske hinden var Artemis' hellige dyr; en hind med gyllent gevir og hover av bronse. Denne hinden skulle Herkules fange og bringe tilbake til Eurysthus. Mytene forteller flere versjoner; at Herkules måtte forfølge dyret i et år, at han drepte dyret med spyd, eller at han leide hinden til Eurysthus, etter avtale med Artemis.

I det gamle Hellas var villsvin en plage, og Herkules fikk i oppgave av kongen å bringe han *det erymantiske villsvinet* levende. Myten forteller at Herkules jaget rånen ut på en flate hvor den løp seg trett, deretter bar han den på skuldrene hjem til Eurysthus.

De stymfaliske fuglene var en type rovfugler som levde av menneskekjøtt. De brukte svingfjærene fra sine egne vinger som piler mot dyr og mennesker. I bekjempelsen av fuglene fikk Herkules en rangle av Athene som jaget fuglene frem fra skjulestedene sine, slik at han kunne nedkjempe dem.

Herkules fikk også i oppgave å *måke fjøsene til Augias*, kongen av Elis. Dette løser Herkules ved å lede elven Alfeios gjennom fjøsene og spyle det rent.

Poseidon ga en praktfull *okse fra Kreta* i gave til kong Minos, som sa at han skulle ofre denne. I stedet innlemmet han den i sin egen kvegflokk, og som straff gjør Poseidon oxen rasende. Herkules fikk i oppgave å fange oxen og bringe den levende til sin konge.

Diomedes var konge i Thrakia og kjent for sitt firspann av *menneskeetende hester*.

Tradisjonen forteller to historier; den første om hvordan Herkules temmet hestene og så føret dem med sin egen herre, den andre at han drepte kong Diomedes i kamp.

Amasonene var viden kjent som ville og barbariske kvinner. Herkules' oppgave var å vinne *amasonedronningens belte*, som var en gave fra krigsguden Ares. Dette beltet ønsket Eurystheus' datter seg. Kampen som ble utkjempet mellom Herkules og amasonedronningen er et yndet motiv i kunsten. Myten forteller hvordan beltet ble overgitt Herkules frivillig, noe som speiler hans forhold til kvinner.

Geryone var en kjempe med tredobbel overkropp, som stammet fra det blodet som rant fra Medusas avhogde hode. Herkules' oppgave var å hente oksene og bringe dem til kongen. Han tar livet av gjeteren Eurytion og hunden Orthos som vokter kvegflokk, og til slutt også Geryon, med hjelp fra Athene og hjelperen Iolaos. På magisk vis greide han å frakte kvegflokk tilbake til kongen.

Kerberos var en trehodet helveteshund som vokter inngangen til Hades. Kong Eurystheus ga Herkules i oppdrag å overvinne Kerberos uten å bruke våpen. Sagnhistorien forteller om Kerberos som stikker halen mellom beina og overgir seg, og om kamp mellom Herkules og uhyret. Utfallet blir det samme; Herkules leier Kerberos i bånd ut av Hades.

Herkules' siste oppgave var å hente *Hesperidenes gyldne epler*. Disse eplene var et symbol på udødelighet og en bryllupsgave fra Gaia til Hera. Treet som bar eplene, voktes av en slange og sagnet forteller at Atlas, som bærer vekten av verden på sine skuldre, ble lurt til å hente eplene for Herkules, som da viste sin styrke i å utføre Atlas' oppgave. Atlas fremstilles som godtroende som blir lurt tilbake til oppgaven med å holde himmelhvelvingen oppe.⁴¹

⁴¹ Hjortsø (2005), s.163-167

Til tross for at Herkules var hatet av Hera, var han elsket og beundret av grekerne. Han ble gjort til grunnlegger av de olympiske lekene (grunnet sine storverk). Hjortsø skildrer hvordan grekerne har følt og sett noen av sine egne idealer i denne urtidshelten:

... som kjempet ustanselig for å skape orden i en vill natur, og som gjorde opprør mot volden, enda han selv var voldelig – og som ofte tok feil, også av seg selv, men som likevel endte som gudenes likemann.⁴²

Herkules får en funksjon som forbilde for mennesker som selv måtte kjempe for sin rett. Typisk for grekerne er at de omfavnet Herkules med alle sine feil og mangler, og så han ikke som et symbol på et overmenneske. I den mer folkelige diktingen opptrer han som en storforbruker av mat, vin og kvinner.

Herkules død skildres i myten som et resultat av en hevngjerrig kvinne. Herkules var gift med kongsdatteren Deinaneira når han faller for nok en skjønnhet; Viola. Deinaneira skjenker sin mann en kappe dynket med kentaurblod som forgifter Herkules. Giften spiser seg innover og Herkules skjønner at dette er slutten. Han lar det bygges et stort likbål som han ville entre av egen fri vilje. Ingen ville tenne bålet, men til slutt kom helten Filoktetes som fikk Herkules' egen magiske bue som belønning.⁴³ Den menneskelige delen av Herkules døde, mens den guddommelige ble tatt opp til Olympen. Slik ble han udødeliggjort, men ikke dyrket som gud, heller som den fremste Hero – helten over alle helter.⁴⁴

4.2.3 Akilles

Myten forteller at Akilles var sønn av kong Peleus og nereiden Thetis. Hans mor gjorde han udødelig ved å «dyppe» han i Styx, mens hun holdt ham fast i hælen. Han fikk opplæring under den vise kentauren Kheiron/Chiron. Akilles er Homers store helt i heltediktet Illiaden, og det er Akilles vrede som er tema i diktet innledning: «*Syng, gudinne, om vreden som tok Peleiden Akillevs, svanger med død for akaiernes menn og med talløse sorger*».⁴⁵ Akillevs

⁴² Hjortsø (2005), s.162

⁴³ Hjortsø (2005), s.170

⁴⁴ Pinsent (1985), s. 86

⁴⁵ Illiaden (2014), s. 1

entret slagmarken, iført rustning smidd i Heifastos' verksted, med vissheten om at han skal få hevne sin venn, Patroklos, men selv må oppgi livet, før Troja faller.

Handlingen er konsentrert til noen få dager etter snart ti års krig, men tar ikke med Trojas fall eller Akilles' død. Kort oppsummert er handlingen i Illiaden fokusert om Akilles konflikt med Agamemnon, kongen av Mykene og hvordan dette utvikler seg. Agamemnon tok Akilles krigsbytte, en pike ved navn Briseis, fra Akilles – derav hans vrede. Til slutt forsones kongen og Akilles. Akilles setter seg som mål å hevne drapet på hans beste venn, Patroklos, ved å drepe Hektor, hans bitre, men verdige motstander. Akilles blir drept av en pil fra Paris, som treffer han i hælen. Akilles forblir en helt, til tross for hans behandling av Hektor.

4.2.4 Odyssevs

Odysseen tar for seg den greske kongen og helten Odyssevs' reise til hjemstedet, øya Ithaka etter et syv år langt opphold hos nymfen Kalypso. Hermes er budbringeren som formidler beskjed fra Zevs om at Kalypso må slippe Odyssevs fri. På sin reise er Odyssevs innom kyklopen Polyfemos sin hule. Odyssevs nedkjempet kyklopen ved å blinde det ene øyet hans og gjorde narr av han, ved å si at navnet hans var «ingen». Når Polyfemos ble spurt om hvem som hadde gjort han vondt, svarte Polyfemos: «Ingen!» På grunn av dette var Poseidon, far til Polyfemos, rasende på Odyssevs.⁴⁶

Handlingen i Odysseen foregår for det meste til havs, og blir av Øyvind Andersen, som har skrevet det innledende essayet til Odysseen, koblet opp mot både skipperskrøner og dagens «adventure»-filmer. Velkjent er motivet med Odyssevs som er bundet fast til masten på skipet sitt, for å unngå sirenenes kall. Andersen oppsummerer de største utfordringene som Odyssevs møter: «kikonerne, lotusspiserne, kyklopen Polyfemos, vinguden Aiolos, laistrygonerne, trollkvinnen Kirke, seeren Teiresias, dødsriket, sirenene, Skylla og Karybdis, solgudens okser.»⁴⁷

Odyssevs spør seeren Teiresias til råds om sin egen skjebne. Odyssevs graver et hull i jorda og ofrer vin, melk og honning til Hades, og så slakter han to svarte får og lar blodet renne

⁴⁶ Hjortsø (2005), s.216

⁴⁷ Odysseen (2010), s. XII

ned i hullet. På denne måten møter han sin egen mor og kan spørre henne ut. Han møter også blant andre Akilles og Herkules.

4.2.5 Thesevs

Thesevs mor forførte kong Aigeus, med et ønske om å få giftet familien inn i det athenske kongehus, men så ble hun selv forført av Poseidon samme natt. Kongen la igjen et sverd og sandaler under en tung stein, med instruksjoner om at sønnen skulle oppsøke ham når han greide å løfte steinen og ta på seg sandalene og gå den lange veien til Athen. Thesevs visste at det var Poseidon som var hans far, men gjorde som han ble bedt om. Nordby skriver at når gutten Thesevs blir helten Thesevs, har han revet over alle sosiale bånd. «Det er denne løsrivelseskunst som er hans indre styrke og gjør ham til helt.»⁴⁸ Myten om Thesevs kan derfor sies å være en beretning om brytninger og forvandlinger i menneskesinnet.

Thesevs dro på en reise til Athen, hvor han møtte flere hindringer. En av disse var køllesvingeren Perifétes, som Thesevs felte med kjempens egen kølle. Thesevs opptrer i sagn og bilder med denne kølla som symbol på forbildet hans, Herkules.⁴⁹

En annen av hans meritter var da han overlistet Prokrustes, som hadde sitt eget hus der han tok imot veifarende som gjester. Ved sengetid spente Prokrustes gjesten fast i senga, og var gjesten for lang, skar han et stykke av han, var gjesten for kort, dro Prokrustes gjesten til han fikk den rette lengden.

Thesevs største bedrift var kampen mot Minotaurus, et misfoster født av Minos' hustru Pasifae. Siden Minotaurus var født inn i kongehuset gjorde kong Minos alt han kunne for å skjule han. Han ba Daidalos om å bygge en komplisert bygning som ikke Minotaurus kunne unnsnippe fra – dette ble den kjente Labyrinten. Thesevs insisterte på å bekjempe Minotaurus alene, men fikk uventet hjelp av kongsdatteren Ariadne. Av henne fikk han et sverd og et garnnøste, slik at han kunne finne veien tilbake ut av labyrinten.

⁴⁸ Nordby (2013), s. 57

⁴⁹ Hjortsø (2005), s. 179

4.3 Helteplottet i Lyntyven

Hvordan er Percy sin helterolle i Lyntyven? Narratologien kan knyttes opp mot Genettes/Aaslestad inndeling hvor man ser at plottet er kronologisk bygd opp, det er samsvar mellom historien og fortellingens rekkefølge. Det eneste som bryter dette mønsteret er drømmesynene til Percy og spådommene som gir innblikk i fremtiden. Samtidig er det tilbakeblikk som henviser til da gamle mytene og årsakene til hvorfor forholdet mellom gudene og menneskene er som det er i dag.

Historien om Percy veksler mellom direkte tale, scener og utbroderende referat av hendelser. I tillegg kommer Percy tanker frem ved at det er hans stemme vi hører, det er en intern fokalisering fordi det er han som gjengir hendelsene. Spenningen holdes oppe ved å gå inn i pauser, hvor tempoet settes ned og Percys tanker kommer til syne. I tillegg kan leseren for eksempel på denne måten få innblikk i hele myten om Daidalos og kong Minos. Hovedsakelig holdes det et høyt tempo; hver bok henviser til ett år i Percys liv, men det er i sommermånedene når han er i Halvblodsleiren at det er action. På denne måten passer store deler av teksten til begrepet ellipse, hvor et tidsrom er utelatt fra fortellingen.

I Lyntyven fokuseres det på hvordan Percy får vite om sitt opphav og tilknytning til gudeverdenen. Det blir gitt hyppige hint til ulike helter, og Percy møter flere utfordringer som han må løse. Frekvensen på disse er høy. Narrasjonen er etterstilt, noe som også er den vanligste formen for narrasjon, narrasjonen foregår etter begivenhetene

Nå vil jeg vise til avsnitt og hendelser fra boka som både viser hans likhetstrekk og mangler i forhold til helterollen, og knytte disse til Perseus, Herkules, Akilles, Odyssevs og Thesevs.

4.3.1 Percys syn på seg selv

Percy fremstilles tidlig i boken som en gutt med atferdsproblemer og et ukontrollerbart sinn. «Tell til ti og få kontroll over temperamentet ditt», hadde rådgiveren hans på skolen sagt til han en million ganger.⁵⁰ Helten skal temme sitt temperament, det er en dyd å holde hodet kaldt og ikke la sinnet fare avgårde med en. Percys utfordring deler han med Herkules,

⁵⁰ Riordan (2005), s. 17

Thesevs, Odyssevs og Akilles, som begge var oppfarende og til dels lunefulle. Det at Percy stiller opp for vennene sine blir tidlig fremhevet, men gjør dette han til en helt?

I begynnelsen av boken er ikke Percy klar over at han er sønn av en olympisk gud, selv om det hintes om dette da han konfronteres med en lærer som viser seg å være et monster. Percy beskriver opplevelsen av læreren som snerrer og flyr mot han: «Hele kroppen min dirret av skrekk. Jeg gjorde det eneste som virket naturlig: Jeg svingte sverdet.»⁵¹ Percy forsvarer seg selv i møte med ondskap, men er selv litt undrende til hva som faktisk skjedde – var det hele en drøm? Han handler på instinkt og følger intuisjonen sin, men blir overrasket over utfallet.

Percy har et godt forhold til herr Brunner og pugger latin av den enkle grunn at herr Brunner hadde fortalt Percy at dette faget var livsviktig for han og sier: «Jeg godtar kun det beste fra deg, Percy Jackson.»⁵² På dette tidspunktet virker det ikke som om Percy har de store forventningene til seg selv? Kanskje han ikke har helt troen på seg selv, men han blir motivert av Brunners engasjement og interesse for hans person. Dette at noen har tro på en er viktig i forhold til helterollen.

Percy virker til å ha et dårlig selvbilde, men referer til et gammelt minne han har:

*Jeg gikk på førskolen, og en lærer la meg ved et uhell ned for å sove i en kurv som en slange hadde buktet seg oppi. Mamma skrek da hun kom for å hente meg og fant meg lekende med et slapt, skjellede rep. På en eller annen måte hadde jeg klart å kvele slangen til døde med de lubne barnehendene mine.*⁵³

Episoden med slangene er et direkte lån fra myten om Herkules. Percy har en forståelse for at han har gjort ting som han ikke helt skjønner rekkevidden av, at det eksisterer krefter i han som hjelper han.

Percys syn på seg selv er i endring når han kommer til Halvblodsleiren, han blir stum av beundring når han skjønner at Chiron er den samme Chiron som det skrives om i mytene; Herkules' læremester. Chiron er udødelig i Lyntyven, fordi gudene oppfylte hans ønske om å

⁵¹ Riordan (2005), s.21

⁵² Riordan (2005), s. 26

⁵³ Riordan (2005), s.48-49

være heltenes læremester så lenge menneskeheten trengte han. Nå er det Percy sin tur til å bli trent av Chiron, og han trer inn i en rekke av helter.

Percy imponerer ikke selv sine nye venner i Halvblodsleiren, Annabeth kommenterer etter presentasjonen: «Jackson, det der var ikke bra nok. Tenk at jeg virkelig trodde at du var den utvalgte.» Percy skjønner ikke hvorfor Annabeth har slike forventninger til han bare fordi han slåss med Minotaurus. Han mener at Minotaurus er en myte og at det monsteret ble drept av Thesevs.⁵⁴ Igjen fremheves de eksisterende forventningene som ikke Percy greier å ta inn over seg.

Annabeth forklarer for Percy hvorfor hans bakgrunn med ADHD og dysleksi har medført til at han har havnet i Halvblodsleiren. Percy blir veldig flau, og skjønner ikke at disse kvalitetene kan være en fordel. Annabeth forklarer:

Alt i alt er det et nesten sikkert tegn. Bokstavene liksom hopper av sidene når du leser, ikke sant? Det er fordi hjernen din er innstilt på gammelgresk. Og hyperaktiviteten – du er impulsiv og klarer ikke å sitte stille i klasserommet. Det skyldes refleksene dine fra slagmarken. I en ekte slåsskamp er det de som holder deg i live. Og oppmerksomhetsproblemene skyldes at du ser for mye, Percy, ikke for lite. Sansene dine er skarpere enn hos en alminnelig dødelig. Naturligvis vil læreren dope deg ned med medisiner. De fleste av dem er monstre. De vil ikke at du skal se dem som det de er.⁵⁵

Dette er ferdigheter og egenskaper som finnes både hos Herkules og Akilles, som var store krigere.

Percy og hans mor er på hytta, når satyren Grover ankommer og lurert på hvorfor Percy ikke har fortalt sin mor om hendelsene. Her virker Percy litt tafatt som ikke greier å trekke slutningene av hva som skjer rundt han. Moren skjønner at tiden er kommet for at Percy må reise bort fra henne, til Halvblodsleiren. Første hinder møter Percy på stranden:

Nakken var en floke av muskler og pels som ledet opp til det enorme hodet, som hadde et tryne som var like langt som armen min, snørrete nesebor med en glitrende

⁵⁴ Riordan (2005), s.95

⁵⁵ Riordan (2005), s.97

*messingring, onde, svarte øyne og horn – kjempestore, svarte og hvite horn med spisser som ikke kunne ha blitt skarpere hvis de var kvasset med en elektrisk fjl.*⁵⁶

Minotaurus tar livet av moren til Percy, men Percy redder både seg selv og Grover ved å drepe Minotaurus med sitt eget horn. Helten Percy blir her knyttet til Thesevs, som selv bekjempet Minotaurus i Daidalos' labyrint.

Da Percy og hjelperne hans gjør seg klar til å reise til Hades, ytrer Chiron et ønske om å ha kunne trent Percy mer før han reiser: «Herkules, Jason ... de var alle bedre trent.»⁵⁷ Percy mottar sverdet Anaklusmos, en gave til Percy fra hans far. Sverdet er av overjordisk bronse og har en lang og tragisk historie, sier Chiron. Sverdet, som har tilhørt Herkules, er magisk og kan ikke mistes. Percy bekymrer seg for hva som kan skje dersom noe ser han bruke sverdet. Chiron viser da til Iliaden hvor det henvises til tåke som tilslører menneskenes syn.

Percy kontakter orakelet og spør hva som er hans skjebne og får spådommen, som også blir oppdraget hans:

*Du skal dra vestover og møte guden som har snudd. Du skal finne det som er stjålet, og bringe det trygt tilbake. Du vil bli sveket av en som kaller deg venn. Og til slutt vil du mislykkes i å redde det som betyr mest.*⁵⁸

Chiron forklarer for Percy at Orakelets ord ofte har dobbel betydning, likevel føler Percy at han skal på et oppdrag som kommer til å gå «rett i dass». Hvem er det som hater Zevs og Poseidon mest – jo, Hades. Dette virker sannsynlig, fordi Hades også hater alle helter. Sannsynligheten for at lynmalen oppbevares i underverdenen er stor, og det er dit Percy må dra for å finne sannheten. Så Percy tar oppdraget og gjør det som er forventet av ham, selv om han virker noe forutinntatt og ikke har troen på seg selv.

På vei mot Hades må Percy sloss mot Echidna, alle monstres mor, og hennes sønn Kimære. Kimære er hentet fra myten om Khimaira, som ble bekjempet av heroen Bellerofontes, en av Poseidons sønner.⁵⁹ Percy blir bitt av Kimære og mister Anaklusmos ned i elva Mississippi, mange hundre meter under seg. Echidna hveser: «Hvis du er Poseidons sønn bør du ikke

⁵⁶ Riordan (2005), s.59

⁵⁷ Riordan (2005), s.161

⁵⁸ Riordan (2005), s. 150

⁵⁹ Hjortsø (2005), s. 226

frykte vann. Hopp, Percy Jackson. Vis meg at vannet ikke vil skade deg. Hopp ut og hent sverdet ditt. Vis hva du er laget av.»⁶⁰ Percy fester sin lit til at faren hans hører hans bønn om hjelp i det han hopper.

I vannet møter Percy en nereide. Hun sier at hun vet om hans planlagte reise til Hades' rike.

Svært få dødelige har gjort det og overlevd: Orfeus, som hadde et stort musikalsk talent, Herkules, som hadde kjempekrefter, og Houdini, som til og med kunne bryte seg ut av Tartaros' dyp. Har du noen slike talenter?⁶¹

Nereiden svarer for Percy og forteller at han har talent han nettopp har begynt å bli kjent med. Hun gir ham tre perler som han kan bruke i nødstilfelle. Hun advarer han også om Hades' slue planer og ber han følge hjertet sitt og unngå å tvile. Grover nevner at alle gaver har sin pris, det var et gammelt gresk ordtak.

Dersom man knytter gaver opp til løfter, kan dette fungere som en advarsel om å være forsiktig med hva man ønsker seg og hvilke gaver man tar imot. I myten om Thesevs blir Thesevs rasende på sønnen sin Hippolytos som han anklager han for sin hustrus død. Thesevs kan ønske seg hva som helst av Poseidon i kraft av å være hans sønn. Thesevs ønsker da at sønnen skal føle Poseidons raseri som straff, og havets brenninger skylte opp en okse, et vilt uhyre. Denne skremmer hestene på vognen til Hippolytos, slik at de steiler og Hippolytos blir slept til døde. Selv om ønsket ble uttalt i et øyeblikks sinne, er det slik at gudenes løfter ikke kan bli tatt tilbake – de bare virker.⁶²

4.3.2 Percys forhold til vennene sine

Heltene har ofte hjelpere med seg på sin ferd, slik Herkules har med seg Iolaos. Percys venn Grovers oppgave er å beskytte Percy, selv om Percy selv stiller seg noe tvilende til dette, da han føler at han selv er den som hjelper Grover.

I det året som var gått, hadde jeg ofte havnet i slåsskamper for å holde bøllene unna ham. Jeg hadde ligge våken og engstet meg for at han skulle bli banket opp neste år

⁶⁰ Riordan (2005), s. 219

⁶¹ Riordan (2005), s. 281

⁶² Hjortsø (2005), s. 182-183

*når jeg ikke lenger var der. Og her satt han og snakket om at det var han som beskyttet meg.*⁶³

Percy konfronterer Grover med akkurat hva det er Grover beskytter han mot, da de treffer tre gamle damer på en forlatt busstopp. De sitter og strikker sokker og stirrer på Percy. I det de skal gå ser Percy at den ene klipper over garnet med et høyt «KLIPP» Disse blir senere identifisert som «de velvillige», erinyene, som fra gammel gresk mytologi utførte de straffedommene som gudene påla i Hades.⁶⁴

Forholdet mellom Percy og Annabeth er preget av at hun er mer enn en hjelper, i starten av Lyntyven fremstår hun som en konkurrent. På reisen mot underverdenen får Percy mer innsikt i Annabeths bakgrunn, han har hele tiden hatt en følelse av at hun hater han. Hun forklarer hvordan deres foreldre, Athene og Poseidon, er bitre fiender. Hennes forklaring er tatt rett fra myten:

*Hvor mange grunner vil du ha? En gang overrasket mamma Poseidon med kjæresten hans i Athenes tempel, noe som er ytterst respektløst. En annen gang konkurrerte Athen og Poseidon om å bli byen Athens guddommelige beskytter. Faren din skapte en eller annen idiotisk saltvannskilde som gave. Moren min skapte oliventreet. Innbyggerne så at hennes gave var bedre, så de oppkalte byen etter henne.*⁶⁵

Videre støter helten Percy og hans hjelpere på Medusa forkledd som tante Em. Percy prøver å huske hvordan Medusa døde i myten. «Jeg mener å huske at i myten hadde Medusa ligget og sovnet da hun ble overfalt av navnebroren min, Perseus.»⁶⁶ Medusa er rasende og forbanner fienden Athene og hennes datter Annabeth, som hun ønsker å forvandle til en statue som hun kan knuse. Medusa advarer Percy:

*Vil du virkelig hjelpe gudene? Forstår du hva som venter deg på slutten av dette tåpelig oppdraget, Percy? Hva som vil skje hvis du når fram til underverdenen? Vær ikke en brikke i olympiernes hender, kjære deg.*⁶⁷

⁶³ Riordan (2005), s. 33

⁶⁴ Hjortsø (2005), s.98

⁶⁵ Riordan (2005), s.166

⁶⁶ Riordan (2005), s. 188

⁶⁷ Riordan (2005), s.189

Percy og hjelperne hans samarbeider og får kappet hodet av Medusa. Percy er ovenpå og poengterer for Annabeth at de hadde hennes mor Athene å takke for dette monsteret.

Annabeth svarer irritert:

Faren din, faktisk. Husker du ikke? Medusa var Poseidons elskerinne. De avtalte å møtes hverandre i tempelet til moren min. Det var derfor Athene forvandlet henne til et monster. Medusa og de to søstrene som hadde hjulpet henne inn i tempelet, ble til de tre gorgonene.⁶⁸

Er samarbeidet mellom Percy og Annabeth dømt til å mislykkes grunnet feiden i tempelet? Percy spør Annabeth om Athene og Poseidon noensinne samarbeidet. Annabeth forteller om stridsvognen: «Moren min skapte den, men Poseidon skapte hestene av brusende bølgetopper. Så de måtte samarbeide for å gjøre den ferdig.»⁶⁹ Dette viser at et samarbeid er mulig og understreker Percys behov for hjelp. Helten har alltid hatt et behov for hjelpere.

Percy reddet Annabeth fra edderkoppene som ble sluppet løs i fella til Heifastos. Hun forklarer hvordan Arachnes barn hevner seg på Athenes barn etter å ha tapt en vevekonkurranse mot Athene. Myten forteller at Arachne, en lydisk prinsesse, hadde vevet et klede uten feil, og at Athene rev kledet i stykker i raseri og misunnelse. Arachne ble da så forferdet at hun hengte seg, og Athene forvandlet repet hun hengte seg i til et nett Arachne kunne klatre i og føle trygghet.⁷⁰

Følget forviller seg inn i en vannsengbutikk, som viser seg å være drevet av Prokrustes. Denne historien er tatt rett fra Thesevs møte med Prokrustes. I likhet med snarrådige Thesevs, lurte de Prokrustes til å selv legge seg i en av de magiske sengene og lar monsteret smake sin egen medisin.

I underverdenen må heltene krysse elva Styx, da får Percy panikk og får nødvendig støtte fra Annabeth. Percy fremstår ikke som veldig helteaktig, men kanskje mer menneskelig? Annabeth er også den som løser problemet Kerberos, helveteshunden som vokter inngangen

⁶⁸ Riordan (2005), s. 194

⁶⁹ Riordan (2005), s.211

⁷⁰ Nordby (2013), s. 206

til Hades. Annabeths rolle som hjelper blir forsterket og samarbeid fremtrer igjen som en forutsetning for å lykkes med oppdragene.

Percy får et moralsk dilemma når han innser at Hades holder morens hans fanget, og at han kun har tre perler, som hver kan kun beskytte en person. Grover og Annabeth tilbyr seg begge å bli og kjempe, slik at Percy kan befri sin mor. Percy beskriver følelsen: «Jeg følte det som om hjertet mitt var i ferd med å bli revet i to.»⁷¹ Han vet at både Annabeth og Grover ikke har gjort noe annet enn å redde skinnet hans, om og om igjen, og nå vil de ofre sitt eget liv for hans mors skyld. Han bestemmer seg for å gi en perle til hver av hjelperne sine, fordi hans mor aldri ville tillate at han skulle ha ofret seg selv.

4.3.3 Percys forhold til familien

Percy har et nært forhold til sin mor og hun beskriver hans far slik: «Han var så snill, Percy. Høy, kjekk og sterk, men også hengiven. Du har arvet det svarte håret hans, vet du, og de grønne øynene.» Percy skjønner ikke selv hva som er så fabelaktig med en dyslektisk, hyperaktiv gutt med 3+ i gjennomsnittskaraktter, som var utvist fra skolen seks ganger på seks år?⁷² Percy uttrykker sinne mot faren som ikke er tilstede, og mor sier at hun må sende Percy bort for å beskytte han.

Percy strever med å godta at moren hans er død etter sammenstøtet med Minotaurus. Han ser for seg at hun likevel ikke er fortaapt i underverdenen. Grover og Percy diskuterer om helter noen ganger har reist på oppdrag i underverdenen. Grover svarer «Orfeus. Herkules. Houdini.» Percy lurer på om de noen av disse har vendt tilbake. Dette benekter Grover.⁷³

Percy bruker mye tid på å fundere hvem hans far er, og han merker at han i likhet med Luke, som er sønn av Hermes, blir utålmodig på gudenes vegne og føler seg tilsidesatt.

Din mor er en dronning blant kvinner,» sa Poseidon lengselsfullt. «Jeg hadde ikke møtt en slik dødelig kvinne på tusen år. Likevel ... jeg er lei for at du ble født, barn. Jeg

⁷¹ Riordan (2005), s.325

⁷² Riordan (2005), s.47

⁷³ Riordan (2005), s. 125

*har gitt deg en helts skjebne, og en helts skjebne er aldri lykkelig. Den er aldri annet enn tragisk.*⁷⁴

Percy bukker og forlater sin far, som beklaget at han var født. Percy føler seg nedstemt. Så roper Poseidon på sønnen: «Du klarte deg bra, Perseus. Ikke misforstå meg. Uansett hva du gjør, husk at du er min. Du er en ekte sønn av Havguden.» Da Percy gikk gjennom gudenes by bøyde folk, satyrer og najader seg for han, de knelte «som om han var en slags helt.»⁷⁵

Når Percy kommer hjem til moren sin ønsker stefaren Gabe å overgi Percy til politiet. Gabe er en ufyselig type og Percy skjønner at i tillegg til å være ekkel mot han selv, har Gabe slått moren hans. Percy blir rasende, men behersker seg. På rommet hans står en pakke, en pakke som har blitt returnert til avsenderen og den inneholder Medusas hode. Percy ønsker å gjøre slutt på stefaren. «For det var det en gresk helt ville ha gjort i mytene, tenkte jeg. Det var det Gabe fortjente. Men historiene om helter ender alltid tragisk. Det hadde Poseidon fortalt meg.»⁷⁶

Percy nøler, har han rett til å sende noen til underverdenen? Moren hans forklarer at hun må kjempe sine egne kamper, og når Percy forlater henne for å reise til Halvblodsåsen, har han på følelsen at moren kommer til å bruke Medusas hode.

4.3.4 Percy og konflikten i gudeverdenen

Krangelen mellom Zevs og Poseidon om hvem som har stjålet lynmalen til Zevs er hovedmotivet i Lyntyven. Zevs anklager Poseidon, men siden en gud ikke kan tilrane seg en annen guds maktsymbol, mener Zevs at Poseidon har overtalt en menneskelig sjel til å gjøre bedriften for han.⁷⁷ Siden Poseidon åpenlyst har erkjent at Percy er hans sønn, må Percy være tyven. En krig mellom de to gudene må unngås, for det vil få katastrofale konsekvenser for hele verden.

⁷⁴ Riordan (2005), s.355

⁷⁵ Riordan (2005), s.356

⁷⁶ Riordan (2005), s.360

⁷⁷ Riordan (2005), s. 144

Chiron forklarer Percy hvorfor han som helt kan reise til Hades. Den eldgamle regelen sier at guder selv kan ikke krysse grensene til hverandres territorier hvis de ikke er invitert.

Helter har derimot visse privilegier. De kan dra hvor de vil, og utfordre hvem de vil, så lenge de er modige og sterke nok til å gjøre det. Ingen gud kan holdes ansvarlig for en helts handlinger.⁷⁸

Etter episoden med Ares, hvor Percy blir lurt i Heifastos' felle, krever Percy et møte med Ares. Percy er sint; han hater å bli ertet og han hater å bli lurt. Her viser Percy evne til å ta et oppgjør og ikke la seg bli pillet på nesen.

Etter å ha unnsuppet Tartaros' dyp, var det for Percy og vennene hans en lettelse å gå mot Hades' palass. Likevel ønsket Percy at Persefone var til stede, da mytene sa at Persefone kunne roe ned mannen sin når han var i dårlig humør. Hades anklager Percy for å ha stjålet Mørkets hjelm og for å ville true han med Zevs lynmal. Lynmalen oppdages i sekken til Percy, som ikke noen anelse om hvordan den havnet der. «Dere helter er dere selv like. Stoltheten din gjør deg dum og forleder deg til å tro at du kan ta med et slikt våpen hit til meg,» sier Hades til Percy.⁷⁹

Hades reagerer med vantro på Percys' valg og det utløses et jordskjelv når heltene rømmer ved hjelp av perlene. Percy setter kursen mot Olympos for å finne den som har lurt han; Ares. Hans motivasjon er å skape krig og se hans egne familiemedlemmer sloss. Han sender et villsvin for å drepe Percy, men Percy overtaler Ares til å slåss med han selv. «Du har bare ett talent, gutt, og det er å stikke av. Du stakk fra kimæren, og du stakk fra underverdenen. Du har ikke det som trengs.» sier Ares.

Ares nedvurderer Percy som helt, men Percy viser seg å være en verdig motstander som tar steget ut i vannet, bruker Anaklusmos og får hjelp av bølgene til å feie villsvinet avgårde. Før Percy skal kjempe mot Ares, gir Annabeth han smykket sitt for hell: «Forsoning. Athene og Poseidon i skjønn forening.» Dette viser at Percy og Annabeth har potensiale til å greie noe deres gudommelige foreldre ikke har greid – å samarbeide igjen etter en konflikt. Grover ga også Percy et tegn på lykke og bevis på at satyrene også heiet på han. I det kampen skal

⁷⁸ Riordan (2005), s.153-154

⁷⁹ Riordan (2005), s. 323

starte minnes Percy Annabeths ord fra en tidligere anledning: «Ares har styrke. Det er alt han har. Selv styrke må av og til bøye seg for klokskap.» Percy overmanner Ares ved hjelp av sin makt over vannet, i tillegg sårer han Ares med et sverdstikk i hælen

I New York oppsøker Percy sin far for å returnere lynmalen. Han kneler foran Poseidon og Zevs som lytter til hans historie. Zevs får tilbake lynmalen og takker Percy:

Du har gjort meg en tjeneste, gutt. Få helter kunne ha utrettet så mye. For å vise min takknemlighet skal jeg spare ditt liv. Jeg stoler ikke på deg, Percy Jackson. Jeg liker ikke det din ankomst betyr for Olympos' framtid. Men for husfredens skyld skal jeg la deg leve.⁸⁰

Poseidon får høre om Percys tanker og mistanker om Kronos planlagte oppstandelse og bekrefter at det er hold i disse. I tillegg får Percy vite at Hades har holdt ord, og hans mor venter hjemme på han.

Tilbake i Halvblodsleiren tar Luke og Percy en siste treningsøkt sammen. Percy blir lurt og skjønner for sent at det var Luke som skulle svike han. Luke er oppgitt over gudene og mener at han tjener den sanne herre og mester. Han føler seg sveket av sin far, Hermes, som ga Luke som oppdrag å hente et eple fra Hesperidenes have, noe Herkules har gjort før han. Å gjenta en annens helts bedrifter, er ikke en bragd for Luke. Han stjal i stedet lynmalen og mørkets hjelm, på oppdrag fra Kronos.

Lukes gravskorpion biter Percy, men Percy blir reddet av Chiron. «Du kommer til å bli en stor helt, barn. Jeg skal gjøre mitt beste for å forberede deg. Men hvis jeg har rett med hensyn til veien som venter deg ...», sier Chiron. Han maner Percy til ro, selv om Percy har mest lyst til å rase ut på hevntokt etter Luke. «Gudene har sine grunner, Percy. Det er aldri bra å vite for mye om framtiden.»⁸¹ Til slutt tar Percy beslutningen om å reise hjem til New York og returnere til Halvblodsleiren neste sommer.

Det fortelles en parallell historie i boken Lyntyven som følger Percys kamp i menneskeverdenen, hvor han beskyldes for å ha forvoldt uro, eksplosjoner og bussbrann. Konflikten toppe seg når stefaren hans går ut i media og beskylder han for å være ansvarlig

⁸⁰ Riordan (2005), s. 352

⁸¹ Riordan (2005), s.380

for morens forsvinning. Er dette også fortellingen om en helt? Eller handler fortellingen om en urokråke som forårsaker ordensforstyrrelser og er på linje med en ettersøkt kriminell? Når fortellingen er slutt, endrer uansett glemselståken historiens løp og Percys rolle i disse hendelsene er visket bort. Hans egen fortelling, derimot, er endret.

4.4 Intertekstualitet og transfigurasjoner av de greske heltene i hele serien

Kan man spore en mosaikk av de gamle heltene satt sammen til en i Percy Jackson? Eller er det en forvandling av disse helteidealene, satt sammen til en? Her tenker jeg å se på flere funn som kan underbygge og forsterke funnene fra Lyntyven. På hvilke måter fyller Percy idealet, og på hvilke måter skiller han seg fra det som er typisk for en helt?

I fjerde bok, Slaget om labyrinten, blir Percy overfalt av hunn-demon, en empousa. Chiron forundres over hvordan han greide å stå imot henne magi: «Knepene deres ... nesten enhver mannlig helt ville ha latt seg trollbinde av dem og blitt fortært.»⁸² Er det flere episoder som viser at Percy heller skiller seg fra den typiske helten?

4.4.1. Perseus

I andre bok redegjør Percy for hvorfor hans mor kalte han opp etter Perseus. Til tross for at han var sønn av Poseidon og Perseus var sønn av Zevs. Grunnen var at Perseus i myten alltid vant.

*Den opprinnelige Perseus var en av de få heldige i den greske mytologien som det gikk godt med til slutt. De andre døde én etter én – sveket, banket opp, lemlestet, forgiftet, eller forbannet av gudene. Mamma håpet at jeg skulle arve Perseus' flaks.*⁸³

I tillegg trekkes Perseus-figuranten frem i forhold til kampen mot Medusa i Lyntyven hvor både Hermes vingesko og mørkets hjelm er involvert. Graiene som hjalp Perseus med hvordan han skulle overvinne Medusa, møter Percy i andre bok Monsterhavet. Her i form av tre «koner» (graiene); Vepsen, Vrede og Villvind, som kjører fortapelsens vogn og deler et

⁸² Riordan (2008), s. 35

⁸³ Riordan (2006), s. 119

øye.⁸⁴ I myten om Pegasus ble det fortalt at Poseidon hadde forført Medusa i en hingsts skikkelse, og at Medusa var gravid da Perseus hogg hodet av henne. Av blodet sprang da avkommet Pegasus, den gylne vingehesten⁸⁵. Denne vingehesten hjalp også Bellerofontes i hans kamp mot Khimaira. Pegasusen Blackjack blir Percys faste følgesvenn og hjelper, etter at Percy befri han fra skipet hvor han holdes fanget av Luke i andre bok, Monsterhavet.

4.4.2 Herkules

Det blir referert til elleve av Herkules' storverk i bøkene om Percy Jackson, unntaket er den kerynittiske hind. I Halvblodsleiren arrangeres det kappløp når heltene blir angrepet av stymfalske fugler. Annabeth husker hvordan man skal bli kvitt dem: «Herkules brukte lyd! Messingklokker! Han skremte dem bort med den mest grufulle lyden han kunne ...»⁸⁶ Percy tar i bruk Chirons yndlingsmusikk; *All-Time Greatest Hits of Dean Martin*.

Hermes spør Percy hva som er hans yndlingsstjernebilde, hvorpå Percy svarer at han liker Herkules. Hermes undrer seg hvorfor, da svarer Percy: «Tja ... fordi han hadde uflaks. Enda mere uflaks enn meg. Det får meg til å føle meg bedre.»⁸⁷ Hermes antok at han hadde valgt Herkules grunnet hans styrke og at han var berømt, men det stemte altså ikke.

Percy og vennene hans møter en hydra, i likhet med Herkules. Percy husker historien: «Hydraens hoder ville bare stoppe å formere seg hvis vi brente stumpene før de vokste ut igjen. Det var i hvert fall det Herakles hadde gjort.» Men de har ingen ild, og blir reddet av en leirdeltager som kommer dem til unnsetning med båt og eksplosiver.

I Titanens forbannelse møter Percy den nemeiske løven som hadde en pels som var fullstendig usårbar. Heltene bekjemper denne på kreativt vis; ved å tvinge munnen åpen og stikke den der. Løven «smelter» bort, slik monstre gjør, men tilbake ligger et løveskinn i normal størrelse. Skinnen får Percy som sitt krigstrofé av Zöe Nattskygge.⁸⁸

⁸⁴ Riordan (2006), s. 37

⁸⁵ Nordby (2013), s. 273

⁸⁶ Riordan (2006), s. 89

⁸⁷ Riordan (2006), s. 107

⁸⁸ Riordan (2007), s.153

I en drøm ser Percy seg selv gå i en gammeldags gresk tunika og med lærsandaler på beina, skinnet fra den nemeiske løven henger over skuldrene hans. Han løper, dratt av en jente som holder han hardt i hånden. De snakker om hvordan han skal lure hennes far, for å få fatt i et trofé. Jenta gir han så en brosjé som han skal lage et våpen av. Brosjen rommer både havets krefter og hennes udødelige krefter, siden jenta er Pleiones datter. Et magisk sverd vokser frem; Anaklusmos. Denne episoden viser hvordan Percys sverd er knyttet til Herkules.

Zöe uttrykker misnøye over en helt som en gang svek henne, som fikk henne sparket ut av familien og aldri forlate hvordan hun hadde hjulpet han. Det var Herkules, helten Percy hadde beundret hele sitt liv. Han poengterer for Zöe at han ikke er Herkules, og han ofrer løveskinnet for å hjelpe vennene sine.⁸⁹

I hesperidenes hage vokser udødelighetens epler, Heras bryllupsgave til Zevs.⁹⁰ Heltene forserer hesperidene for å nå Othrys, hvor Percy overtar byrden av himmelhvelvingen og lurer Atlas til å ta over igjen, som i myten. Zöe er datter av Atlas og den samme som ga Herkules hans sverd Anaklusmos. Like før hun dør seir hun til Percy: «Du snakket sant, Percy Jackson. Du er absolutt ikke som ... som Herkules. Det er en ære for meg at du bærer dette sverdet.»⁹¹

Heltene møter det erymantiske villsvinet og Percy prøver å huske myten og hvordan Herkules beseiret det. Han har et vagt minne om at det erymantiske villsvinet hadde pløyd ned utallige greske byer før Herkules hadde greid å stagge det.⁹² Heltene unnslipper over en bro som ikke tåler vekten av villsvinet.

På Geryons ranch skal Percy måke stallen til de kjøttetende hestene. Percy gjør en avtale med Geryon, dersom han lykkes i å måke stallen, går Percy og vennene hans fri.⁹³ Percy bruker samme fremgangsmåte som Herkules, og spylar stallen ren med vann. Percy treffer en najade ved elva og først nekter hun å hjelpe Percy: «Jeg vil ikke la deg bruke elva til å rengjøre den skitne stallen enda en gang.»⁹⁴ Hun klager over at hun ble overtalt av en

⁸⁹ Riordan (2007), s. 251

⁹⁰ Riordan (2007), s. 262

⁹¹ Riordan (2007), s. 285

⁹² Riordan (2007), s. 177

⁹³ Riordan (2008), s. 157

⁹⁴ Riordan (2008), s. 160

annen, som var mye kjekkere (Herkules) og at det var en tabbe. Percy får råd om å bruke skjell som finnes i jorda og sin egen bakgrunn som Havgudens sønn til å kontrollere vannet.

4.4.3 Akilles

I siste bok, Den siste olympier, møter Percy Akilles ved elven Styx. Percy beskriver Akilles slik:

Han så ut som krigsguden Ares. Han var høy, muskuløs, med et grusomt arrete ansikt og kortklipt svart hår. Han gikk i en hvit tunika og bronserustning. Han holdt en krigshjelm med fjærdusk under armen. Men øynene hans var menneskelige – blekgrønne, som en grunn sjø – og en blodig pil stakk ut av den venstre leggen hans.⁹⁵

Percy mener selv at han er håpløs med greske navn, men selv han gjenkjente den største krigeren gjennom alle tider. Gjenferdet til Akilles henvender seg til Percy:

Jeg advarte de andre mot å følge i mine fotspor. Nå advarer jeg deg. (...) Ikke gjør dette. Det kommer til å gjøre deg mektig. Men det kommer også til å gjøre deg svak. Dit mot i kamp vil overgå enhver dødelig, men din svakhet vil også øke. (...) Hælen var bare min fysiske svakhet. Det som virkelig tok livet av meg, var min egen arroganse!⁹⁶

Percy er fast bestemt på å gjennomføre planen og tar imot Akilles' råd om hvordan han må holde fast og konsentrere seg om sitt dødelige punkt. Intet menneske kan være fullstendig usårbart, hvis Percy glemmer det som gjør han dødelig, vil elva Styx brenne han til aske. Akilles' siste råd er, i tråd med alle helters skjebne: «Forbered deg, tåpelige gutt. Enten du overlever eller ikke, har du underskrevet din egen dødsdom!»⁹⁷

4.4.4 Odyssevs

I likhet med Odyssevs møter også Percy på laistrygonere, mens Odyssevs møter monstrene på sin reise, blir Percy oppsøkt av disse på skolen han går på i «Monsterhavet».⁹⁸ I bekjempelsen av monstrene får han hjelp av sin halvbror, kyklopen Tyson. Monsterhavet er

⁹⁵ Riordan (2009), s. 135

⁹⁶ Riordan (2009), s. 135

⁹⁷ Riordan (2009), s. 136

⁹⁸ Riordan (2006), s. 23

også tilholdssted for Polyfemos, den verste av alle kykloperne. «Monsterhavet. Det samme havet som Odyssevs seilte gjennom, og Jason og Aineias og all de andre.»⁹⁹

På reisen gjennom Monsterhavet møter heltene både Kharybdis, som suger til seg havet, og Skylla, som bor i en grotte og plukker sjøfolk fra skipene med et av de mange slangehodene hennes.¹⁰⁰ Båten som heltene reiser i synker, og heltene skylles i land på trollkvinnen Circes øy. I historien om Percy gjør hennes hat mot menn gjør at hun forvandler dem til marsvin. Det refereres til myten om Odyssevs, hvor Circe forvandlet menn til griser: «Jeg pleide å forvandle dem til ordentlige griser, men de stinket og var så store og vanskelige å holde styr på. Ikke stort annerledes enn de var fra før, faktisk.»¹⁰¹

Odyssevs var nysgjerrig og ga mannskapet ordre om å binde han fast i masten, slik at han kunne høre sirenenes sang. Percy refererer til Odyssevs i «Monsterhavet»: «Jeg husker historier om sirenene. De sang så vakkert at stemmene deres tiltrakk seg sjøfolk og lokket dem i døden.»¹⁰² Løsningen er å stappe voks i ørene. Men det er Annabeth som ønsker å høre sirenene, rollene blir byttet om. Annabeth blir bundet fast i masten, men greier å frigjøre seg fra tauene og hopper i havet. Percy må redde henne. Sirenene viste henne hennes fatale brist; hybris. «Hybris betyr dødelig overmot, Percy. Å tro at man kan gjøre ting bedre enn alle andre ... til og med bedre enn gudene.»¹⁰³

Annabeth fyller også Odyssevs rolle når de entrer Polyfemos hule, når Polyfemos spør: «Hvem er det?», svare Annabeth: «Ingen!» Polyfemos blir rasende og sier at han husker *Ingen*.¹⁰⁴ Ingen var det navnet Odyssevs hadde brukt for å narre Polyfemos, rett før han stakk ut kykloperens øye med en stor, varm kjepp. Annabeth innbilte seg at han fortsatt ville bære nag til denne *Ingen*, og det viste seg å være riktig.

Percy havner på øya til Kalypso etter en eksplosjon. Kalypso er Atlas' datter og hun har blitt sendt i eksil til Ogygia grunnet hennes fars handlinger. Odyssevs ble satt på Kalypsos øy av

⁹⁹ Riordan (2006), s. 95

¹⁰⁰ Riordan (2006), s. 164

¹⁰¹ Riordan (2006), s. 184

¹⁰² Riordan (2006), s. 200

¹⁰³ Riordan (2006), s. 208

¹⁰⁴ Riordan (2006), s. 221

en rasende Poseidon. Dette som straff etter at Odyssevs boret i stykker sønnen hans, Polyfemos, sitt eneste øye.¹⁰⁵

4.4.5 Thesevs

I tredje bok, Titanens forbannelse, utdyper Dionysos for Percy sitt syn på helter. Han forteller om Ariadne, en ung, vakker prinsessa av Kreta som også likte å hjelpe vennen sine. «Faktisk hjalp hun en ung helt ved navn Thesevs, som også var sønn av Poseidon. Hun ga ham et magisk garnnøste som hjalp ham med å finne veien ut av labyrinten.»¹⁰⁶ Dionysos fortviler over hvordan Thesevs i stedet for å ta med seg Ariadne hjem, i stedet «dumper» henne på den lille øya Naxos. Dionysos forteller videre hvordan han selv tok Ariadne til ekte og gjorde henne til sin udødelige hustru på Olympen.

Dionysos poeng er at helter aldri forandrer seg, og at heltene beskylder gudene for å være forfengelige. Han kritiserer heltene, anklager dem for å ta det de vil ha, utnytte hvem de vil, for så til slutt å svike alle rundt seg. Dionysos synes at heltene er en egoistisk, utakknemlig gjeng.¹⁰⁷

I Daidalos labyrint greier Percy, ved Heifastos hjelp, å skjønne at han i likhet med Thesevs, trenger hjelp av en dødelig som kan se. Slik Ariadne hjalp Thesev, hjelper Rachel Percy.

5. Analyse av heltens problemstillinger

Det narrative perspektivet i serien om Percy Jackson er førsteperson; det er helten Percy sin historie, fortalt med hans stemme. Dette gir leseren mulighet til å identifisere seg med helten. I barnelitteratur kan dette perspektivet fungere som en invitasjon til leseren om å akseptere forfatterens verdier og fordommer. Hva formidles om helterollen til Percy i bøkene? Hvilke motiv og verdier kommer til syne, og hvordan behandles disse? Hvilken betydning kan dette ha for leseren?

¹⁰⁵ Nordby (2013), s. 342

¹⁰⁶ Riordan (2007), s. 131

¹⁰⁷ Riordan (2007), s. 132

5.1 Transfigurasjoner som virkemiddel

Antikkens skribenter lot seg inspirere av de bibelske beretninger og gjenskriver gjerne den originale fortellingen etter behag, med stor kreativitet. Hvorfor valgte de å gjenskrive eller dikte videre på allerede velkjente beretninger? Uttrykket «En god fortelling kan aldri fortelles for ofte» passer godt her. De forteller den gode fortellingen på nytt, med en moderne vri. De omsetter fortellingen for et moderne publikum og uttrykker meningen med moderne ord.

Intertekstualiteten kommer til syne ved at forfatterne utvider en allerede foreliggende fortelling, selv om de sletter unødvendige eller kompromitterende detaljer og episoder. Deres skildring av heltene, henviser alle til noen usedvanlige karaktertrekk, som de gammeltestamentlige tekstene ikke omtaler. «I antikken, så vel som i dag, bliver helten ofte målt med moralens målestokk: Han skal helst være god, rettskaffen, trofast og barmhjertig.»¹⁰⁸

Heltens litterære styrker finnes i deres anvendelighet, hevder Friis. Slik blir velkjente bibelske og antikke helter brukt til å fremvise kvaliteter som andre bør strebe etter, eller gå foran som et godt eksempel. På denne måten blir det pustet liv i de gamle heltene og de kan sette kursen for nye eventyr.

I likhet med antikkens forfattere har Riordan nettopp gjort dette; pustet liv i gamle helter. Funnene viser at han har fått inspirasjon til å skape Percy Jackson fra ulike greske helter; det er knyttet nære bånd fra både Perseus, Thesevs, Herkules, Odyssevs og Akilles. Disse kan sies å være transfigurert, og Percy har tatt opp i seg ulike kvaliteter fra de ulike heltene.

5.2 Løsrivelse og identitet

I likhet med myten om Thesevs skildres Percys utvikling fra gutt til mann. Percys personlige reise er koblet til hans ønske om å finne sin identitet, mens han samtidig må løsrive seg fra sitt gamle jeg. For leseren er dette noe han kan knytte opp egne erfaringer til og som ofte oppleves som konfliktfylt. Percy vet ikke hvem som er hans biologiske far, derfor er en søken etter sitt faderlige opphav viktig for å kunne finne en balanse i forhold til sitt eget selvbylde.

¹⁰⁸ Friis (2016), s. 12

Hans identitet blir forsterket og hans selvbilde økt, når han opplever at det han sliter med, dysleksi og ADHD, har en sammenheng med hans nye identitet. Konflikten oppstår når han ser at hans nye identitet kommer med en bagasje av utfordringer og uforutsette ting, som han ikke helt aner konsekvensene av.

Heltens skjebne er alltid tragisk og Percy føler seg nært knyttet til den store spådommen hvor et halvblods barn skal dø innen han/hun fyller 16 år. Konflikten bygger videre på at Percy lever opp til heltens forventninger, og jobber mot målet som er å avsette Kronos, til tross for at dette vil være veien mot hans død. Dette kan knyttes til Akilles skjebne, da han går på slagmarken for å kjempe for sin venn, usårbar etter å ha blitt dyppet i Styx, men likevel vitende om at han ikke vil overleve.

Heltens kamp blir kronet med seier, også Percys, og han blir feiret av menneskene rundt seg, de han har reddet. I de greske mytene florerer det med vold og drap, og det kan sies at denne glorifiseringen av vold er med på å definere manndommen. Hourihan mener at dette fremstår som en psykologisk allegori i fortellingen «which is concerned with the transition from boyhood to manhood, and at this level the monsters represent fears and self-doubts which must be overcome (...), before the boy can call himself a real man.»¹⁰⁹

Er det monstre Percy kjemper mot, eller er det hans egne indre monstre? For leseren vil dette kunne ha betydning for hvordan man takler utfordringer og kamper som måtte komme. Hva er idealet? Dersom vi ser tilbake på definisjonen av en helt fra 1897 vises det til et «mandsideal». Siden de greske heltene var menn og Percy er gutt, er det naturlig å se på om gutter spesielt møter mange forventninger og krav til sin rolle i livet. Mange kan føle mislykkethet i forhold til krav på skolen og føle at de ikke passer inn. Percy er en helt som også kan være både usikker og tilbakeholden, kvaliteter man ikke umiddelbart setter i sammenheng med helteidealet.

Dersom man kaster et skråblikk mot den bibelske helten David, fremstår også han i første øyekast, som en eksemplarisk helt som fyller et maskulinitetsideal ved å ha et godt utseende, være en dyktig kriger, lojal mot kongen og potent. Kan man sin bibelhistorie, vet man også at David var en mann som gikk drastisk til verks for å få viljen sin (jfr. Batseba). Det

¹⁰⁹ Hourihan (1997), s.3

som derimot ikke kommer så ofte frem, var hvordan David ved flere anledninger gråter offentlig.¹¹⁰ Dette trekket deler han med Akilles, som også gråt for sin venn Patroklos. Percy gråter ikke i noen av bøkene, men han fremstår ikke alltid som den sterke, men som en som trenger både hjelp og veiledning.

Det å finne sin egen identitet i ungdomstiden er et for stort tema til å diskutere grundig i denne oppgaven, men jeg vil si at bygging av identitet trer tydelig frem i historien om Percy Jackson. Dette kommer tydelig frem i avslutningen av serien når skjebnen til de uavklarte tas opp. Hva gjør det med identiteten å ikke vite hvem som er ens forelder? Hva har det å si for egenverdien når man ikke blir anerkjent av sine egne foreldre? I siste bok er det Ethan Nakamura, halvblods og barn av Nemesis, hevngudinnen, som forklarer hvorfor han gikk over til Kronos' side: «Alt jeg vil ha, er respekt, Jackson. Det fikk jeg aldri av gudene. Dere ville at jeg skulle dra til den dumme leiren deres, og bo i den overfylte Hermes-hytta fordi jeg var uviktig.»¹¹¹

Det er som å høre Luke forklare for Percy i første bok hvor hans lojalitet nå lå: «Skjønner du ikke hvor nytteløst alt er? Alt dette heltestyret – og så er man bare brikker i gudenes spill. De burde vært veltet av tronen for tusenvis av år siden, men takket være halvblodsfolk som oss, klorer de seg fast.»¹¹²

Percy ønsker da også gjenoppreisning for alle uavklarte og viser til hvordan dette opprøret kunne vært unngått om gudene hadde vært i forkant av problemet; sett i stedet for å ignorere. Misnøyen kan vokse seg stor og gjøre det lettere for en leder å rekruttere de som føler seg utenfor til en felles sak.

For Percy er kunnskapen om sitt gudelige opphav, den siste brikken i puslespillet. Han får en ny tilhørighet og får bekreftet at hans far «ikke bare var forsvunnet på havet.» Det at Percy er halvblods forklarer og gir han svar på de spørsmålene han stiller om sin egen person. Samtidig gir det ham nye spørsmål og utfordringer.

¹¹⁰ Bundvad (2016), s. 8

¹¹¹ Riordan (2009), s. 222

¹¹² Riordan (2005), s. 374

5.2.1 Å skille seg ut

Percy får beskjed om at han har en halvbror; kyklopen Tyson. I andre bok, Monsterhavet, beskriver Percy selv hvordan han til tross for at han liker Tyson, føler seg litt flau og skamfull over at han er broren hans. Hva har dette å si for hans eget rykte i Halvblodsleiren? Slengbemerkinger fra de andre i leiren for han til å føle at han ikke lenger er «Percy Jackson, den kule fyren som hadde brakt Zevs' lyn tilbake til Olympos i fjor sommer. Nå var han den stakkars dusten med den stygge monsterbroren.»¹¹³ Hvordan takler man annerledeshet? Det å passe inn og være vel ansett er typisk for ungdommer. Det at helten Percy sliter med de samme utfordringer som sine jevngamle lesere, gjør at hvordan han takler sin utfordring blir et forbilde for leseren.

Annabeth beskriver kykloper som «de mest svikeyfulle, forræderske....»¹¹⁴ Percy får en følelse av at det var noe riktig ille hun ikke ville fortelle han. Dette får vi vite mer om etter at heltene har oppsøkt kyklopen Polyfemos, som tok Grover til fange. Kykloper kan endre stemmen sin til å ligne mennesker man har kjær. Annabeth mener at Thalias død ble forårsaket av en kyklop som lurte og forsinket henne, Luke og Thalia. «Hvis det ikke hadde vært for den kyklopen, ville hun fortsatt vært i live i dag.»¹¹⁵

Fordommene som eksisterer mot kykloper, og da Percys halvbror, er alvorlige og hendelsen hvor kyklopen var innblandet, gjør det vanskelig for Annabeth å forholde seg til Tyson. Percy viser at han står ved sin brors side og støtter Tyson når han sier at han er annerledes; men han er ikke ond. Fordommene som eksisterer i dagens samfunn i forhold til annerledeshet blir aktualisert i tematikken rundt Tyson. Både det å dømme andre basert på utseende og bakgrunn, og sette negative merkelapper på hverandre skjer i leserens samtid. Noe som bringer oss videre til moralske spørsmål og perspektiv.

5.3 Moral

De greske heltene ble hyllet, til tross for deres enkelte ganger sviktende moral. Jeg har tidligere nevnt at de greske mytene møtte stor motbør etter hvert som de kristne idealene

¹¹³ Riordan (2006), s.72

¹¹⁴ Riordan (2006), s. 74

¹¹⁵ Riordan (2006), s. 197

fikk stor betydning. Mye av dette kommer ikke frem i fortellingen om Percy, fokuset er heller på hva som blir fremstilt som det riktige å gjøre.

Dionysos sier til Percy i fjerde bok: «Husk det, gutt, at en vennlig handling av og til kan være like mektig som et sverd.» Han viser til seg selv, hvordan han ikke var noen slåsskjempe, men var den som innbyggerne i landsbyen lo av, fordi han bare laget vin. «De sa at jeg aldri ville bli til noe. Og se på meg nå. Av og til kan små ting bli virkelig, virkelig store.»¹¹⁶

Percy skal få et ønske oppfylt og det blir forventet at han skal velge å bli udødelig. Percy velger annerledes. Da tiden var kommet på Olympos for at heltene skal motta sin takk, roper Poseidon frem sin sønn Percy og alle er enige i at en stor helt må belønnes rikelig. Zevs antar at han vet hva Percy skal velge og annonserer høytidelig at til tross for at denne gaven ikke er skjenket til noen dødelig helt på mange århundrer, vil Percy bli udødeliggjort. Men Percy ønsker ikke å bli noen gud.¹¹⁷

Percy avslår høflig guddommeliggjøringen og ønsker heller en gave:

Fra nå av vil jeg at dere skal gi full anerkjennelse til barn av gudene. Alle barna ... til alle gudene. Kronos hadde ikke blitt noen trussel hvis det ikke hadde vært så mange halvguder som følte seg sviktet av foreldrene sine. De følte seg sinte, bitre og uønsket, og med god grunn.

Percy fortsetter å legge ut om hvorfor hans ønske er viktig. Han legger til at Hades også må få sin hytte i Halvblodsleiren, og at pakten mellom de tre store kan opphøre, fordi den likevel ikke fungerer. I stedet for å prøve å bli kvitt mektige halvguder, skal de trenes og bli godtatt. «Alle barn av gudene skal ønskes velkommen og bli behandlet med respekt.»¹¹⁸ Percys ønske blir tatt imot med et snøft fra Zevs og Poseidon mener at sønnen ber om for mye, at han tar seg friheter. Derimot får Percy støtte av Athene som mener at han har rett, og at det har vært uklokt av gudene å ignorere barna sine og i verste fall kunne denne ignoransen føre til Olympens undergang. Så selv om også Athene har hatt sine tvil angående Percy, innrømmer hun at hun tok feil.

¹¹⁶ Riordan (2008), s. 354

¹¹⁷ Riordan (2009), s. 352-357

¹¹⁸ Riordan (2009), s. 352-357

Ignoranse settes opp imot verdien toleranse, og Percy skaper sin egen moralske vei og viser gudene hvordan tilgivelse og det å legge konflikter bak seg er måten å tenke fremover på.

Selv om det ikke er mange referanser til moralske valg knyttet opp til heltene, blir Percy fristet av Kalypso når hun ber han bli hos henne. Percy vurderer et øyeblikk hvordan det ville vært å unnslippe spådommen, som han ser på som sitt endelikt. Kalypso sier: «Du vil bli udødelig på denne øya. Du vil aldri eldes eller dø. Du kunne overlate kampen til andre, Percy Jackson. Du kunne unnslippe spådommen din.»¹¹⁹ Det som fastholder Percy er hans lojalitet til vennene sine.

5.3.1 Myten om Herkules og ulike moralske adaptasjoner

Myten om Herkules har blitt gjenstand for mange gjengivelser, både i form av gjenfortellinger, men også filmatiseringer. Enhver filmatisering må ta et valg i forhold til hvordan mytes skal gjengis, og hva som skal være fokus. Innenfor emnet her som er barne- og ungdomslitteratur, er det verdt å kaste et skråblikk mot Disneys versjon av Herkules-myten.

I denne adaptasjonen har flere av de vanskelige temaene i Herkules-fortellingen blitt fjernet, sannsynligvis for å gjøre den mer barnevennlig. Hva skjer dersom man gjenskaper et ideal, ved å plukke de delene som passer best inn sitt egen syn? Herkules i Disney sin versjon følges fra vogga, som sønn av Hera og Zevs. Han blir forgiftet av Hades' demoner og mister sin guddommelighet. Han må kjempe seg tilbake til sin rette plass. I denne gjenfortellingen eksisterer ikke galskap; barnedrap eller konemord, ei heller drukkenskap og de mange kjærlighetsforholdene, ei heller de påfølgende konfliktene (les; Herkules' død).

I voksenfilmen om Herkules, som ble utgitt i 2014, er historien vinklet noe annerledes. Plottet i denne adaptasjonen er hvordan Herkules må gjenvinne troen på seg selv og gjenopprette orden. Herkules blir pålagt disse 12 storverkene, slik at Hera skal la han være i fred. Vi møter bare noen av disse storverkene som tilbakeblikk, filmen er konsentrert om hvordan Herkules må kjempe seg tilbake til å være en helt, etter at han har mistet både troen på seg selv og ikke minst familien sin. I filmen er det ikke Herkules selv som dreper

¹¹⁹ Riordan (2008), s. 230

familien sin, men kong Eurysthus som lurer han til å tro det. Rettferdigheten skjer fyllest, og Herkules tar livet av kongen og hans medsammensvorne.

Helten Herkules blir fortalt at ingen kan unnsnippe sin skjebne. Herkules ser likevel ikke på seg selv som en gud, før han føler at andre har troen på ham. Sannheten er at folket trenger en helt de kan tro på, det betyr ingenting om han er sønn av Zevs eller halvgud. I dette ligger en tro på at alle kan ha det i seg; muligheten for å gjøre noe stort for andre.

5.4 Helt - antihelt

Etter gjennomgangen i de tidligere kapitlene fremstår heltebegrepet som en arketype; et ideal som er et ekstraordinært menneske som utviser stort mot, visdom eller særlig høy moral.¹²⁰ Percy ser ikke på seg selv som en helt, men blir behandlet som en, på lik linje med alle de andre deltakerne i Halvblodsleiren. Men Percy er barn av Poseidon, en av de tre store, og spådommen omhandler disse. Gjennom fortellingen viser Percy mot ve flere anledninger, han viser visdom ved å velge som han gjør når han blir tilbudt udødelighet, og man kan si at det valget viser til særlig høy moral; hvordan han setter andre foran seg selv.

I tillegg er han en type antihelt, fordi utgangspunktet er slik han ser seg selv; en dyslektisk, hyperaktiv gutt med 3+ i gjennomsnittskarakter, og utvist fra skolen seks ganger på seks år. Dette skaper håp for lesere som strever med de samme utfordringene, at det fremdeles er muligheter dersom man griper dem. Håpet står sentralt i siste bok, hvor Elpis, håpet, er det eneste som er igjen i Pandoras krukke, og Prometheus ønsker at Percy skal slippe fri håpet for å signalisere at han gir seg. Det gjør ikke Percy, han beholder håpet.

En helt vil alltid ha en karakterbrist, slik Annabeths er hybris, overmot. I Titanens forbannelse leser vi hvordan Athene snakker til Percy om hans fatale karakterbrist: «Kronos vet om den, selv om du ikke gjør det selv. Han kan kunsten å studere sine fiender. Tenk deg om, Percy. Hvordan har han manipulert deg? Først ble moren din tatt fra deg. Deretter bestevennen din, Grover. Og nå datteren min, Annabeth. (...) I hvert av tilfellene er mennesker du er glad i, blitt brukt for å lokke deg inn i Kronos' feller. Din fatale brist er trofasthet, Percy!»¹²¹

¹²⁰ Bundvad (2016), s. 5

¹²¹ Riordan (2007), s. 305

5.5 Kampen mellom det gode og det onde

Kampen mellom det gode og det onde strekker seg tilbake til Platon og Aristoteles, som viser til en dualisme i menneskene. Kristendommen viderefører de verdiene som gir konseptet «gode» og «ondt», og holder fast med sitt syn på hva som er godt og ondt. Hourihan skriver hvordan helten tar opp i seg disse verdiene: «The hero always embodies the superior terms of the dualisms as he adventures forth on his quest and encounters evil monsters, dragons, witches and their like.»¹²²

Hva er ondskap – hvem bestemmer og definerer ondskap? Når Percy møter Kalypso diskuterer de akkurat dette. Kalypso støttet faren sin Atlas under den første krigen. Percy reagerer: «Hva? Men titanene er jo onde!» Kalypso svarer: «Er de? Alle sammen? Hele tiden? Si meg, Percy. Jeg har ikke lyst til å krangle med deg. Men støtter du gudene fordi de er gode, eller fordi du er i familie med dem?»¹²³

Titanen Kronos representerer det onde som skal bekjempes av heltene, men det viser seg at gudene også handler uten tanke for andre enn seg selv. Da Hades mistet sin kjære og nesten de to barna sine, var det Zevs som satte fyr på hotellet for å drepe eventuelle motstandere til makten. Kronos tok selv livet av sin egen far, Uranos, og Kronos spiste sine egne barn fordi han hadde lært at barnet var sin fars verste fiende.¹²⁴ Kronos ble til slutt drept av sine egne barn.

I tillegg til Kronos så er det Luke som er hans håndlanger og også en representant for det onde. Percy og Luke møtes ved flere anledninger, og Luke gjør sitt beste i å prøve å ta livet av Percy. Først ved å gi han svevesko som skulle dra han ned i Tartaros', så ved å forgifte han med stikket fra en gravskorpion og så ved to andre anledninger utfordret Percy til sverdduell.

Selv om Luke fremstår som bestemt i sitt valg av hvem han skal følge; Kronos eller de olympiske gudene, blir det etter hvert klart at han kjemper en kamp mot Kronos som har overtatt viljen hans. Til slutt er det også Luke som vinner kampen, og han greier å gjøre ende på seg selv for å unngå at Kronos skal overta kroppen hans. Spådommen lød: «Forbannet

¹²² Hourihan (1997), s.2

¹²³ Riordan (2008), s. 225

¹²⁴ Nordby (2013), s.132

blad hans sjel vil kreve». Det å forråde vennene sine forbanner kniven. Luke angrer og til sist betød vennene mest for han likevel.

5.6 Heltens hjelpere

Hourihan mener at det er en seksuell dominans i fremstillingen av helter, og at «women in hero stories appear only in relation to the hero.»¹²⁵ Kvinnen er ofte med på å definere heltens kamp for manndom, og forekommer som hjelpere, trofé eller konkurrenter. Til tross for dette synet spiller Annabeth en stor rolle i fortellingen om Percy. Deres bakgrunn som sønn av Poseidon og datter av Athene skaper motsetninger og konflikter, som de likevel overvinner. Dette kan også ha sammenheng med at Athene var hjelper og beskytter både for Perseus og Herkules, Riordan har da overført dette hjelperforholdet til å gjelde for Annabeth og Percy.

I Monsterhavet leser vi hvordan Percy og Annabeth bytter roller når de seiler mot sirenene. Her kunne man forvente at det er Percy som skal beskyttes mot sin egen nysgjerrighet, men det er Annabeth som inntar Odyssevs rolle.

Percy sier at han ikke kan ta imot udødelighet når dette tilbys av gudene, fordi han må ta hensyn til de rundt han, og da spesielt Annabeth. Av samme grunn forferdes han når han tror at det er Annabeth som skal bli ny nestkommanderende hos Artemis.

Når man vender blikket mot de greske heltene, innehar disse gjerne hjelpere, men da helst mannlige. Percys andre hjelper er Grover, en satyr. Dette hjelper-forholdet er preget av at Percy ofte føler at det er han som må passe på Grover, og ikke at Grover yter han den hjelpen han trenger. Dette endrer seg utover i fortellingen, da det viser seg at Grover finner Pan og redder heltene.

Kvinnene som dukker opp i mytene er enten forførrersker (Kalypso i Odysseen), prinsesser (Andromeda i Perseus-myten), krigsbytter (Briseis i Illiaden) eller en verdig motstander (Amasonedronningen i Herkules-myten) bare i myten om Thesevs møter vi en kvinne som har rollen som hjelper; Ariadne.

¹²⁵ Hourihan (1997), s. 3

5.7 Oppsummering av funnene i analysen

Percy er helten i historien om seg selv. Dette er en bølge, i form av at hans skjebne er forutbestemt i å ende tragisk, i likhet med allehelter. Spådommen som hviler over han tilsier at han skal dø før han fyller 16 år. Likevel ligger det er frampek i navnevalget – Perseus. Myten om Perseus endte godt, slik går det også med Percy. Av de ulike figurantene som trer frem i Percys helterolle, er det Herkules det blir oftest referert til og man da kan si at tyngden ligger her, hos den største av alle heltene. Likevel levnes det liten tvil etter gjennomgang av funnene, om at det er Perseus som har mest innflytelse.

Helten Percy sin personlige reise er en fortelling om skape sine egen identitet og sin egen fremtid. Verdier som blir fremhevet er å ha sine egne meninger, og ikke la seg styre av andres, jfr. det å bare være en brikke i gudenes spill. I tillegg er det svært viktig å se på hvilke valg Percy tar. Han ofrer sin egen lykke, i forhold til å redde sin mor fra Hades, og prioriterer det beste for alle, sine venner og verden, ved å heller velge å fortsette med planen som er å styrte Kronos. Dette er et aspekt ved helterollen som er mer unikt. Slik jeg leser de andre heltene, er det kun Akilles som opptrer like uselvisk, da han går i krigen for å hevne sin venn, Patroklos.

Dersom man ser slik på det, vil Percy skille seg ut fra det mer stereotype heltebegrepet og dermed forsterke påstanden om at Riordan ikke bare har kopiert helteberetningene inn i Percys rolle. Det er snakk om en forvandling som hjelper leseren i å finne felles trekk ved de greske idealene og dagens helteideal. Helten som begrep blir ikke rammet av tid og sted. Menneskenes behov for å organisere livet i fortellinger videreføres i litteraturen.

Verdier som blir fremtredende i funnene er toleranse og respekt, i tillegg til muligheten til å skape sin egen skjebne. Alle har en mulighet til å si fra og stå for sine egne meninger, alle har en mulighet til å påvirke. Én må være den første til å stille spørsmål ved det som er den allmenne sannheten, for at det skal være en reell mulighet for endring. I likhet med Herkules som måtte kjempe for sin rett, inspirerer hans handlinger andre i en tilsvarende situasjon. Trenger vi helter i dag? Perlts artikkel diskuterer akkurat dette og han svarer et klart ja! Selv i

disse postmoderne og sekulære tider synes det å være et klart behov for fortellinger om heltene.¹²⁶

6. Drøfting og konklusjon

De mange heltemotiv fra gresk mytologi gjør at teksten leses med begeistring når man i tillegg leter etter motiv. Hvilken betydning har de mange referansene for helterollen? Referansetettheten fra de greske mytene er generelt høy, gjør dette fortellingen til et plagiat? Eller fungerer de mange lånene fra mytene som hommage – en måte å ære mytene på?

Under transfigurasjoner fremhevet Bjerg at man kan fint lese en tekst uten å dykke under overflaten, det vil likevel være en god tekst. Men hvordan blir det når man leser med mytologiske briller? Hans Georg Gadamer ønsker å beskrive hvordan menneskers fordommer og ståsted er med på å bestemme hvordan de oppfatter og forstår ting på. Det at mennesket står i et indre forhold til den verden de forstår, beskriver Gadamer som den hermeneutiske sirkel.¹²⁷ Gadamer mener at i samspillet hvor man møter en tekst, også prøver ut sine egne fordommer. Han mener også at man først danner seg en oppfatning av meningen med teksten som helhet, hvorpå helheten skal forstås ut fra delene, og delene ut fra helheten. Ut ifra dette perspektivet ble det vanskelig for meg å bare fokusere på den første boken Lyntyven, da helheten først blir ivaretatt ved å se på hele hendelsesforløpet; fra gutt til helt.

I tillegg kan man påpeke hvordan gammelt og nytt smelter sammen i fortellingen om Percy Jackson, og det oppstår nye synteser. Gadamer fremholdt en slik horisontsammensmelting når han diskuterte hvordan historiske tekster som Bibelen kunne tolkes, men det kan like gjerne tas i bruk i forhold til de greske mytene og hvordan de da kan sies å ha blitt revitalisert i Riordans forfatterskap om Percy Jackson.

Jeg har vist til hvordan Riordan har lånt fra de greske mytene og spesielt da heltene. Det er ulike figuranter som gjør seg gjeldende, og da spesielt med fokus på Perseus og Herkules.

¹²⁶ Perlt (2016), s. 39

¹²⁷ Henriksen (2007), s.218

Slike transfigurasjoner kan leses som analogier, hvor historien gjentar seg, og Percy gjentar de samme bedriftene som heltene. Samtidig kan transfigurasjonen leses som kontraster, hvor man vektlegger hvordan Percy skiller seg fra heltestereotypen og ikke handler i tråd med det som er forventet.

Måten helten Percy formidles på gir han mer dybde, og han fremstår som en mer kompleks karakter. Det fokuseres tidlig på hans moralske dilemmaer og hvordan han løser de utfordringene han står overfor; gudenes fordommer og de stadige advarslene om å ikke bare bli en brikke i gudenes spill. Percy er ikke feilfri, i likhet med det gamle greske idealet - heroen er menneskelig og omfavnes til tross for sine feil.

Riordan har skapt en helt i Percy Jackson som samsvarer med heltearketyper. Forfatterens bakgrunn og motivasjon kan ha noe å si i forhold til utformingen av helten Percy, med tanke på at fortellingen ble originalt fortalt til hans sønn, Haley. Heltens utfordringer er i likhet med Haley; ADHD og dysleksi. Slik kan forfatterens motiv sees på å være å skape motivasjon for å lese, både for sønnen og andre barn med samme problematikk. I tillegg vil forfatterens bakgrunn som lærer bære med seg et mer allmenngyldig perspektiv; skape leseglede for flest mulig.

Dette diskuteres av Putri som har analysert Lyntyven opp imot arketyper i heltefortellinger, knyttet til Joseph Campbells «Helt med tusen ansikt». Hun er enig i at det i Lyntyven eksisterer en heltearketype, i tillegg til de andre seks arketyper skissert hos Campbell; mentor, herald, threshold guardian, shapeshifter, trickster og shadow.¹²⁸

I sammenfatningen av Lyntyven identifiserer hun *helten* med Percy og Chiron som hans **mentor**; den som trener og hjelper helten. The *herald* er den som annonserer den store reisen som helten skal foreta seg. Både orakelet i Delfi og mentor Chiron innehar denne rollen. Første hindring som skal overvinnes møter Percy i form av *threshold guardian*, vokteren av grensene mellom det gamle og det nye, i Lyntyven møter Percy furiene. Annabeth innehar rollen som *shape-shifter*, ved at hennes rolle er i motsetning til Percy, motsatt kjønn, og at hennes funksjon endrer seg underveis; fra motstander til kompanjong. Luke innehar også denne rollen, da i form av å være en venn som blir til en fiende i løpet av

¹²⁸ Putri (2013), s. 4

Lyntyven. Ser man hele serien under sett skifter han til slutt tilbake, da han ofrer seg selv. Karakteren *trickster* knytter hun mer opp mot en klovnekarakter, som passer både Grover og Percy fordi «they provide the comedy relief that a story often needs to offset heavy dramatic tension.»¹²⁹ The *shadow* kan være mørkets hersker selv, Hades, men i konkurranse med Kronos, er det ingen tvil hvem som er den største skurken.

Jeg vurderte å bruke Campbell i min analyse, men ønsket heller å ha fokus på historien om helten Percy Jackson og heltemotivet i de greske mytene, enn samspillet mellom de ulike arketyperne i et plott. Likevel ser jeg at måten Putri har brukt Campbell på gir en god skisse over de ulike deltakerne i plottet. Helt sentralt står dyden selvoppofrelse, hvor Percy ser en større sammenheng og greier å sette andres behov fremfor sine egne. Dette er en ekte helt, mener Putri.

I tillegg skriver Putri om hvordan Riordan motiverer barn og unge til å lese, ved å aktivt bruke de greske mytene i sitt forfatterskap. Hun er spesielt opptatt av hvordan forfatterens bakgrunn spiller en stor rolle i plottet, og hvordan hans rolle som far og lærer er med på å farge fortellingen. Ved å få barn til å identifisere seg med halvgudene mener hun at barn med utfordringer kan se og erfare at man kan være spesielle på en god måte.

6.1 Hvilket behov har vi for helter i dag?

Fortellinger om helter har vært en fast integrert del av vår kultur, som gir oss en mulighet for å leve i en enklere verden, «hvor årsager og sammenhænge er indlysende og løsninger uproblematisk.»¹³⁰ Perlt diskuterer i sin artikkel om vi fremdeles, i vår kompliserte verden, og på tvers av kulturelle forskjeller, setter de arketypiske mytene høyt. Han mener at heltene gir oss både et forbilde, veiledning og støtte. I motsetning til helten har vi skurken, som en kollektiv konkretisering av hva som er riktig og galt. Dette mener Perlt er en sosial konstant, som går på tvers av tid, rom og kultur.

¹²⁹ Putri (2013), s. 6

¹³⁰ Perlt (2016), s.34

Hvorfor er disse fortellingene så populære? Jeg mener at det er hva en som leser kan trekke ut av historien, og som føles meningsfullt for en. Hva er det med strukturen som gjør heltefortellingene så attraktive og hvilke behov tilfredsstiller de?

Kan man knytte de greske mytene sammen med dagens heltehistorier, er det snakk om *fandom* når man snakker om behovet for en helt? Hvilke mennesker har mest behov for en helt? Er det kun barn og unge, eller ser man at dette behovet strekker seg utover alder, i tillegg til kjønn, rase, kultur og klasse. Er behovet større for de som strever? Slik Robert Thompson blir sitert i boken *Fandom*, i tilknytning til Harry Potter: «Who better than the socially awkward to be engaged by a story about a kid with no friends, abused by his guardians, who becomes a savior with stigmata in his forehead?»¹³¹

Jeg mener at fellestrekkene her vil bli fremtredende mellom en karakter som Harry Potter og Percy Jackson. De er begge helter som har alle odds mot seg, men som likevel lykkes i nå sitt mål.

Dersom man skal kunne snakke om en hensikt ved å studere heltemotiv fra gresk mytologi opp imot Percy Jackson, vil jeg trekke frem Bjerg sitt formål med transfigurasjoner. Målet er å tolke den nåtidige erfaringen i et mytisk lys. Når man leser fortellingen om Percy Jackson med de «mytiske brillene» på, gledes man over de mange dryppene som presenteres; helter, scener, alt tatt direkte fra mytene, men gjenopplevd av nye aktører. Eller de stedene hvor det gjenfortelles direkte fra mytene, og du blir motivert til å søke videre kunnskap i oppslagsverk eller lignende.

Fortellingen og den røde tråden er godt synlig, plottet er gjenkjennbart og avslutningen som forventet; det onde bekjempes. Men det er twisten på slutten, de mange vendingene underveis, som likevel gjør fortellingen unik i seg selv. Barthes snakket om skrivbare tekster, en tekst som kan være en spore til videre utvikling hos leseren. Det mener jeg at Riordan har lykkes i å skape. Jeg mener også at Gadamer med sin sammensmelting av forståelseshorisonter, underbygger hva Riordan har gjort med denne serien. De greske mytene smeltet sammen med dagsaktuelle problemstillinger for barn og unge. Han har beholdt strukturen i de greske mytene, men laget sin egen versjon av gudene, tilpasset

¹³¹ Gray, Harrington, Jenkins and Sandvoss (2007), s. 2

dagens lesere. Slik jeg ser det etter å ha lest bøkene til Riordan, hyller han de greske mytene i sin forfatterskap, og vever et landskap og et persongalleri som innbyr til innlevelse og fascinasjon. I helten Percy får vi nok en gang understreket hvor viktig det er for barn og unge å ha helter å se opp til, og bevare troen på at det gode seirer til slutt.

Serien om Percy Jackson er bare den første serien i Riordans forfatterskap. I 2010 kom *Gudene fra Olympos*, i 2012 trilogien *Kanekrønikene* som tar for seg egyptisk mytologi og i 2016 kom den nyeste serien til Riordan ut på norsk; *Magnus Chase og gudene i Åsgård*. *The trials of Apollo* ble utgitt i USA 3. mai 2016. I denne serien følger vi Apollons liv som en 16-årig menneskelig gutt på jorden. Apollon blir straffet av sin far, Zevs, og må innta Halvblodsleiren uten sine guddommelige ferdigheter.¹³²

Det virker som om mytene er en utømmelig kilde til inspirasjon for forfatteren, og likeså kan hans forfatterskap være til inspirasjon for leserne hans. Kanskje har Rick Riordan greid å puste liv i Chiron og skapt en mentor for alle barn, slik at alle en gang skal oppleve å lese en bok de bare ikke kan legge fra seg.

¹³² Nettside - Riordans forfatterskap

7. Etterord

Det som ikke kommer så godt frem når man sitter med et ferdig produkt i hånden, er hvordan prosessen har vært underveis. Det å være i prosessen, oppstart, underveis og avslutningsvis har vært svært lærerikt. I min skoleverden refereres det ofte til James Nottingham og «the learning pit». Jeg føler at jeg selv var lenge i «the pit», at det var vanskelig å komme i gang med selve skrivingen. Som person liker jeg å lære, lese, studere og være på forelesninger med gode formidlere. Det ble en stor utfordring for meg å, på egen hånd, disiplinere meg og drifte «AS Masteroppgaven» frem mot mål.

Til tider var det både utfordrende og frustrerende, da tilfanget til stoff er stort, og når man først begynner å lete med lys og lykte etter motiv fra den greske mytologien, så er det utrolig hvor mye som dukker opp. «Kill your darlings» fikk en ny betydning for meg under dette arbeidet. Likevel, det å være i denne prosessen er en erfaring jeg vil bære med meg videre og som jeg kan bruke i mitt arbeid med elever.

Takk til veileder Sverre Dag Mogstad for god hjelp underveis. Det å holde en stødig kurs når det stormer som verst, har vært en utfordring. Da er det godt med et kompass på MF som gir tips om hvordan styre i riktig retning. Takk til gutta mine som har gitt meg tid og rom til å gripe denne muligheten til å fordype meg i det jeg liker aller best: å lære!

8. Litteraturliste

Aaslestad, Petter (1999): *Narratologi: en innføring i anvendt fortelle teori*. Cappelen, Oslo.

Andersen, P.T., Mose, G. og T. Norheim (2012): *Litterær analyse. En innføring*. Pax forlag, Oslo.

Bundvad, Mette (2016): David var en gammeltestamentlig helt og sand supermand. *Bibliana 1*, s.5-9. Bibelselskapets forlag, København.

Bjerg, Svend (1988): *Litteratur og teologi. Transfigurationer*. Forlaget Anis, Århus.

Claudi, Mads B. (2013): *Litteraturteori*. Fagbokforlaget, Oslo.

Friis, Martin (2016): Gamle helte på nye eventyr. *Bibliana 1*, s.10-15. Bibelselskapets forlag, København.

Gray, J., Harrington, L., Jenkins, H. and C. Sandvoss (2007): *Fandom. Identities and communities in a mediated world*. New York University press, USA

Henriksen, Jan-Olav (2007): *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Universitetsforlaget, Norge.

Hjortsø, Leo (2005): *Greske guder og helter*. Pax forlag, Oslo.

Homer (2014): *Illiaden*. Oversatt ved P. Østbye. Aschehoug, Oslo.

Homer (2010): *Odyseesen*. Gjendiktet ved P. Østbye. Gyldendal Norsk Forlag, Norge.

Hourihan, Margery (1997): *Deconstructing the Hero. Literary theory and children's literature*. Routledge, New York.

Kittang, A., Linneberg, A., Melberg, A. og H.H. Skei (2003): *Moderne litteraturteori. En antologi*. Universitetsforlaget, Oslo.

Lothe, Jakob (2003): *Fiksjon og film. Narrativ teori og analyse*. Universitetsforlaget Oslo.

Lothe, J., Refsum, C. og U. Solberg (2015): *Litteraturvitenskapelig leksikon*. Kunnskapsforlaget, Oslo.

Nordby, Terje (2013): *Gresk mytologi*. Dreyers forlag, Oslo.

Perlt, Michael (2016): *Heltene, vi alle har brug for. Bibliana 1*, s.34-39.

Pinsent, John (1985). *Gresk mytologi*. Den norske bokklubben, Oslo.

Riordan, Rick (2005): *Percy Jackson. Lyntyven*. Schibsted forlag, Oslo.

Riordan, Rick (2006): *Percy Jackson. Monsterhavet*. Schibsted forlag, Oslo.

Riordan, Rick (2007): *Percy Jackson. Titanens forbannelse*. Schibsted forlag, Oslo.

Riordan, Rick (2008): *Percy Jackson. Slaget om labyrinten*. Schibsted forlag, Oslo.

Riordan, Rick (2009): *Percy Jackson. Den siste olympier*. Schibsted forlag, Oslo.

Salmonsens konversationsleksikon (1897). En nordisk Encyklopædi, bind 8. Brødrene Salmonsens, København

Nettsted:

Putri, Yanita Ariani (2013): Perseus 'Percy' Jackson: The Re-invention of Mythological Characters in Rick Riordan's Percy Jackson and the Lightning Thief.

[https://www.academia.edu/9216795/Perseus Percy Jackson The Re-invention of Mythological Characters in Rick Riordan s Percy Jackson and the Lightning Thief](https://www.academia.edu/9216795/Perseus_Percy_Jackson_The_Re-invention_of_Mythological_Characters_in_Rick_Riordan_s_Percy_Jackson_and_the_Lightning_Thief) (hentet 110516)

Ridderstrøm, Helge (2015): *Intertekstualitet*. Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier.

<http://edu.hioa.no/helgerid/litteraturogmedieleksikon/intertekstualitet.pdf> (hentet 300316)

SNL: a, <https://snl.no/Mytologier> (hentet 120416)

SNL, b: <https://snl.no/Persevs/sagnhelt> (hentet 300316)

Intervju med Rick Riordan: <http://www.rickriordan.com/about/an-interview-with-rick>

Riordans forfatterskap: <http://rickriordan.com/2016/04/the-hidden-oracle-is-almost-here/>

Filmer:

Herkules (1997), Disney, regissør John Musker og Ron Clements:

<http://www.imdb.com/title/tt0119282/> og

<http://www.medietilsynet.no/filmdatabasen/?q=herkules> (hentet 270416)

Hercules (2014), SF Norge AS, regissør Brett Rattner: <http://www.imdb.com/title/tt1267297/>

og <http://www.medietilsynet.no/filmdatabasen/?q=hercules> (hentet 270416)